

Handleiding bij oefenteksten en toetsen

GROEP 8

Ontwikkeld door HCO en Expertisecentrum Nederlands

bazalt

Een gezamenlijke uitgave van Bazalt, HCO en Expertisecentrum Nederlands

Uw educatieve partner

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, tussenkopjes, vetgedrukte woorden, zoekend en nauwkeurig lezen, kop, kopjes, paragraaf, uitzondering, signaalwoord, verwijswaord, terug lezen, verder lezen, middel, doel, beeldspraak, letterlijk en figuurlijk taalgebruik, tabel, kolom, soort tekst, bedoeling van de schrijver, informatieve tekst, instructieve tekst, betogende tekst, verhalende tekst.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigheden

Oefentekst *Katachtigen* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

N.B. De tekst is vrij lang. U kunt hem eventueel in twee delen behandelen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan samen oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **tussenkopjes**, de **vetgedrukte woorden** en dergelijke.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst?*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat. Let ook op de tussenkopjes bij de vragen. Daar staat vaak welke vragen bij welk stuk tekst horen. Hier staat bijvoorbeeld: Vragen 1 t/m 6 gaan over regel 1 t/m 35.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 1

Let op de **kop** die boven de vragen staat: Vragen 1 t/m 6 gaan over 'Katachtigen' (r. 1 t/m 35). Als je van die **kopjes** of **tussenkopjes** ziet staan bij de vragen, hoe kun je de tekst dan het beste lezen? Alles in één keer of eerst het eerste stuk en dan de vragen die bij dat stuk horen beantwoorden? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent.

1. Wat eten wilde katten het meest? We bekijken de antwoorden. Als je het nu nog niet weet, gaan we **zoekend lezen**. Het meest logisch is dat het staat onder het **kopje** 'Vers vlees'. Lees die **paragraaf** nog eens door. Wat is het hoofdvoedsel? ... Zelfgevangen dieren! Dat is dus antwoord C.
(Antwoord C: dieren die ze zelf vangen)
2. Waar past de zin "De meeste katten jagen alleen." het best? We zetten de zin achter ieder van de mogelijkheden, één voor één, en kijken of er dan een begrijpelijk, logisch stukje staat (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Op welke plaats past de zin het **best** in de tekst? A en B vallen af, want die gaan over het voedsel. Dan blijven C en D over. Even proberen welke plek het beste past. ... Optie D klinkt niet goed. Het moet dus C zijn. De regel die dan daarna komt ("Alleen leeuwen ...") past daar heel goed bij, er volgt een **uitzondering**: De meeste katten jagen alleen. Alleen leeuwen en cheeta's niet. Dat klinkt heel logisch.
(Antwoord C: Achter: "... dan zichzelf." (r. 12))
3. Welke bewering is niet waar? Bij deze vraag moeten we kijken welke zin niet waar is. Misschien wist je meteen het goede antwoord al. Maar als je het niet weet, moet je even **zoekend lezen**. In de eerste zin wordt gezegd dat de meeste katten 's nachts jagen. Deze zin is waar, dat kunnen we lezen in regel 24 en 25. Antwoord A valt dus af. In de tweede zin wordt gezegd dat grote katachtigen op knaagdieren jagen. Als ik logisch nadenk, is dat raar, want grote katten eten toch eerder grote dieren in plaats van kleine knaagdieren! Ik denk dat dit niet juist is. In regel 18 t/m 20 staat dat een leeuw hoefdieren eet en dat de kleinere Serval vooral knaagdieren eet. Dit antwoord klopt dus inderdaad niet. Nu moeten we kiezen of we de rest van de antwoorden nog controleren. Als je krap zit in je tijd en je zeker bent van je antwoord zou ik het

overslaan. Anders is het wel altijd handig alle antwoorden te controleren. Antwoord C zegt dat katten te herkennen zijn aan hun vachttekening. Dat staat inderdaad in regel 15 en 16. De laatste mogelijkheid is: Niet alle soorten katten jagen op dezelfde prooi. Ook dit is waar (r. 15 en 16)

(Antwoord B: Grote katachtigen jagen vooral op knaagdieren.)

4. Welk antwoord past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, vullen we ze allemaal één voor één in en we kijken of er een begrijpelijke, logische zin uit komt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Je moet dus goed het stukje ervoor en erna lezen en nadenken waarom het woord wel of niet op die plek past. We bekijken de antwoorden. Het zijn allemaal **signaalwoorden**. Antwoord A (omdat) past niet, want dat woord geeft aan dat er een reden volgt en dat klopt helemaal niet in de zin. Lees de zin voor met de verschillende antwoorden en bespreek waarom het niet of wel klopt. 'Terwijl' is het enige signaalwoord dat logisch klinkt in de zin en er een begrijpelijk stukje van maakt.

(Antwoord B: terwijl)

5. Wat doen wilde katten het meest? Het antwoord staat in de tekst, dus je moet even **zoekend lezen**. Het staat onderaan in de derde **paragraaf** (r. 33 t/m 35). Hier moet je **strategie 2** weer gebruiken. Goed nadenken, **begrijp je wat er staat?** Er staat dat katten een derde deel van de dag actief zijn. De overige tijd dutten ze. Hoeveel tijd dutten ze dus? ... Twee derde dutten ze, dat is meer dan een derde. Dus ze dutten het meest.

(Antwoord A: dutten)

6. Welke zin past het best op plaats 2? Vul de zinnen één voor één in in de tekst en kijk of er een logisch, begrijpelijk stukje uit komt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Antwoord A en D vallen af, die passen niet goed. B en C zouden wel allebei kunnen, maar welke past het best? B kan wel maar C past beter bij de zin ervoor: Het besluipen kost het meeste tijd. Dat gaat ook over de tijd, net als antwoord C. Antwoord C is een goed vervolg op die zin. Het goede antwoord is dus C.

(Antwoord C: De eigenlijke aanval duurt meestal niet zo lang.)

Let weer op het **tussenkopje**: Vragen 7 t/m 18 gaan over 'Katachtigen' (r. 36 t/m 76).

7. Naar wie verwijst het woord 'die' in regel 39? 'Die' is een **verwijswoord**. Om te weten te komen waar een woord naar verwijst, moet je meestal een stukje **terug lezen** en een enkele keer **vooruit**. Lees vanaf regel 37. Regel 37 is belangrijk: 'Ze eten vooral de prooidieren die het meest in hun omgeving voorkomen.' Dus als er veel grondeekhoorns zijn, wat eten ze dan vooral? ... Grondeekhoorns! Dat is dus antwoord B.

(Antwoord B: grondeekhoorns)

8. Wat kun je afleiden uit het woord 'want' in regel 40? Met andere woorden: wat zegt dat woord je? 'Want' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je wat er gaat komen. Als er 'want' staat, wat komt er dan meestal? ... Een oorzaak of een reden (een uitleg waarom iets zo is). Welk antwoord zou hier dan het beste zijn? Antwoord B, want daar staat een reden. Poema's vallen in de VS vooral elanden aan. Wat is de reden? Er zijn daar veel elanden, dus dat is lekker gemakkelijk.

(Antwoord B: In de zin staat een reden.)

9. Welk woord had de schrijver kunnen gebruiken in plaats van 'uiteraard'? We zoeken dus een **synoniem** voor het woord 'uiteraard'. Misschien weet je wat 'uiteraard' betekent, dan kun je het antwoord meteen invullen. Anders probeer je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)**. Je **leest** een stukje **terug** en een stukje **verder**. Denk logisch na, wat zou een goed antwoord kunnen zijn? Eigenlijk passen antwoord A, B en D alledrie wel. Antwoord C (gelukkig) is natuurlijk niet goed. Nu moet je dus uit drie mogelijkheden kiezen. Het woord wordt nergens in de tekst beter uitgelegd, dus nu moet je raden. Het goede antwoord is A. Nog een ander synoniem voor 'uiteraard' is 'vanzelfsprekend'.

(Antwoord A: natuurlijk)

10. Waarom jaagt de plaatselijke bevolking zo fel op leeuwen, tijgers, luipaarden en jaguars? We lezen regel 42 t/m 46. Heb je het stukje goed begrepen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**)? Dan kun je het goede antwoord wel vinden. Het staat in de laatste zin van dat stukje: 'Want die katten doden ook wel eens mensen ...'

(Antwoord D: Omdat de grote katten ook wel eens mensen doden.)

11. Wat vindt de schrijver ervan dat de mensen hun vee beschermen tegen wilde katten door ze op te jagen? Als je het stuk goed gelezen hebt, weet je het, maar wat doe je als je het niet meer weet? **Zoekend lezen!** Waar staat het antwoord? (in regel 48 t/m 49).

(Antwoord D: Hij begrijpt het wel.)

12. Wat betekent 'stroperij'? Als je het woord 'stroperij' kent, kun je het goede antwoord misschien meteen aankruisen. Als je het woord niet kent, kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees een stukje **terug** en een stukje **verder**. Een stukje terug lezen we dat duizenden katten worden afgeschoten voor hun vacht of lichaamsdelen. Er staat ook dat de dieren officieel beschermd werden, dus je mag ze niet doden. Dat is wat 'stroperij' betekent, stropen is dieren vangen en doden terwijl dat niet mag (illegaal).

(Antwoord B: Het illegaal afschieten van wilde dieren)

13. Wat gebeurde er in 1977? Hier kunnen we weer **zoekend lezen**. Een jaartal als 1977 is heel gemakkelijk terug te vinden in de tekst. Lees het stukje voor waar het antwoord in staat (r. 59 en 60).

(Antwoord C: Sinds 1977 worden de wilde katten officieel beschermd.)

14. Wat betekent deze zin? 'Iets aan banden leggen' is een uitdrukking. Wat doe je bij een onbekend woord of uitdrukking? Even een stukje **terug** of **verder lezen** en logisch nadenken (**strategie 3, Woorden en uitdrukkingen leren uit de tekst**). De internationale handel is aan banden gelegd. In de regel erna wordt het uitgelegd. Daar staat dat de foute handel aangepakt wordt. Iets aan banden leggen is dus: iets aanpakken, iets tegenhouden. Antwoord D zou misschien ook kunnen, maar ze zullen niet alle handel stoppen, alleen de foute handel. Dus antwoord A is beter.

(Antwoord A: Dat er regels komen om foute handel aan te pakken.)

15. Welke bewering is niet waar? Als je de tekst goed gelezen hebt en steeds goed hebt nagedacht, weet je het antwoord misschien wel. Anders moet je **zoekend lezen**. We nemen de antwoorden één voor één door. A. Er zijn nog maar weinig wilde katten, omdat de katten niet goed in hun eentje kunnen jagen. Dat is niet waar, ze kunnen juist wel goed alleen jagen (regel 11 en 12). Om zeker te zijn van ons antwoord controleren we toch de rest van de mogelijkheden ook nog even. De boeren jagen inderdaad op de wilde katten, waardoor er minder overblijven (regel 48 t/m 50). De katten worden afgeschoten voor hun vacht, dat klopt ook (r. 54 t/m 57). En mensen nemen inderdaad de ruimte van de katten in beslag met hun landbouw, wegen en huizen (r. 50 t/m 53).

(Antwoord A: de katten niet goed in hun eentje kunnen jagen.)

16. Waarom hangen de onderzoekers een zendertje om de nek van een kat? Om deze vraag te beantwoorden, kun je een stukje **terug** of **verder lezen** in de tekst. In de zinnen ervoor staat dat het WNF meer over de katten wil weten, maar dat ze de katten niet goed kunnen onderzoeken, omdat ze zo verborgen leven. In de zin erna staat dat de onderzoekers zo van een afstand kunnen zien wat de dieren uitspoken. Het gaat er hier dus echt om dat ze de dieren beter kunnen volgen. Dat betekent dat alleen antwoord B goed is.

(Antwoord B: Omdat onderzoekers de katten dan beter kunnen volgen.)

17. Wat is het doel van het katten-actieplan? Antwoord C valt gelijk al af. Het zendertje is juist een **middel** van het katten-actieplan, niet een **doel**, dus A valt ook af. Door logisch nadenken kunnen we ook beredeneren waarom D een beter antwoord is dan B; het katten-actieplan zorgt ervoor dat er een goede beschrijving is van hoeveel katten er nog zijn en hoe ze bedreigd worden, maar het doel is dat ze de katten dan beter kunnen beschermen. Dus antwoord D is het beste.

(Antwoord D: Katten beter beschermen)

18. Waar past deze zin het best? Plaats de zin achter ieder van de mogelijkheden, één voor één. Op welke plaats past de zin het best in het verhaal? Het moet een logisch, begrijpelijk stukje tekst worden (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). De zin begint met het woord 'daarin'. Dat is een **verwijswoord**. In de zin die voor deze zin komt, moet dus staan waar 'daarin' naar verwijst. Dus de zin moet goed passen bij de zin ervoor. Welke zin past er het beste bij? Dat is antwoord B.

(Antwoord B: Achter: "... leefwijze hebben.")

Vragen 19 t/m 21 gaan over 'De cheeta' (r. 77 t/m 103).

19. Wat bedoelt de schrijver met dit stukje tekst? Als je goed leest en goed nadenkt (**strategie 2**) weet je het antwoord wel. Antwoord A, C en D zijn niet goed, dat is duidelijk. Is het dan antwoord B? Ja, de schrijver gebruikt **beeldspraak**. Hij gebruikt het beeld van vliegen, maar het is niet echt **letterlijk** vliegen, het lijkt er alleen wel op. Dat noemen we ook wel **figuurlijk taalgebruik**.

(Antwoord B: De cheeta kan zo hard lopen dat het op vliegen lijkt.)

20. Welke probleem heeft de cheeta als hij een minuut hardloopt? Als je de tekst goed gelezen hebt, weet je het antwoord waarschijnlijk wel. Anders moet je **zoekend lezen**. Het antwoord zal wel in de **paragraaf** staan met het **kopje** 'Warmlopen' (regel 89 t/m 92).

(Antwoord A: Hij raakt oververhit en kan doodgaan.)

21. Hoe zwaar kan de cheeta maximaal worden? Om deze vraag te beantwoorden, moet je de **tabel** met cheetafeiten bekijken. Er wordt gevraagd hoe zwaar cheeta's maximaal kunnen worden, dus op zijn hoogst. In de tabel kun je bij het gewicht (in de eerste **kolom**!) lezen dat ze 21 tot 72 kilo kunnen worden. Ze kunnen dus maximaal 72 kilo worden, en niet meer. Wie kan een zin met het woord 'maximaal' bedenken? ...

(Antwoord C: 72 kilo)

Hebben jullie het **tussenkopje** gezien? De laatste drie vragen gaan over de hele tekst.

22. Wie voert (of voeren) actie om de verschillende soorten wilde katten te beschermen? Het antwoord moet ergens in de tekst staan. Je moet dus **zoekend lezen**. Maar let ook op de **tussenkopjes**. Boven de zesde **paragraaf** staat 'Het katten-actieplan'. Daar zou het wel eens in kunnen staan, want de vraag gaat over actie voeren. Bekijk ook even de antwoorden. Welke van de vier antwoorden zie je ook in die alinea staan? Het Wereld Natuur Fonds.

(Antwoord B: het Wereld Natuur Fonds)

23. Wat voor **soort tekst** is dit vooral? Om hier achter te komen, moet je bedenken wat de **bedoeling van de schrijver** is met dit stukje tekst. Wil hij informatie geven (A. **informatieve tekst**), zeggen hoe je iets moet doen (B. **instructieve tekst**), mensen overtuigen (C. **betogende tekst**) of een verhaal vertellen (D. **verhalende tekst**)? Juist, hij wil informatie geven. Het is dus voornamelijk een **informatieve tekst**. Een beetje betoog zit er ook wel in (de schrijver betoogt dat wilde katten beter beschermd moeten worden) maar het gaat toch vooral om de informatie.

(Antwoord A: een informatieve tekst)

24. Welk dier kan het hardst rennen van alle dieren? Deze vraag kunnen jullie vast wel uit je hoofd beantwoorden. Als dat niet lukt, moet je **zoekend lezen**. Waar stond ook alweer iets over een heel snel dier? In het eerste stukje over de cheeta, onder het kopje 'Vliegende start'! Het antwoord staat in regel 79: Cheeta's zijn de snelste dieren op het land.

(Antwoord A: de cheeta)

Antwoorden

1. C	13. C
2. C	14. A
3. B	15. A
4. B	16. B
5. A	17. D
6. C	18. B
7. B	19. B
8. B	20. A
9. A	21. C
10. D	22. B
11. D	23. A
12. B	24. A

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, tussenkopjes, vetgedrukte woorden, schuingedrukte woorden, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, kop, kopjes, auteur, samenvatting, afkorting, tegenstelling, voorbeelden, stappenplan, opsomming, soort tekst, instructieve tekst, verzonnen verhaal, hoofdpersonen, betogende tekst, argumenten, informatieve tekst, recept, signaalwoord, eigen voorkennis gebruiken, verwijswaord, terug lezen, verder lezen, synoniem, tegenstrijdig, bedoeling van de tekst, proefje, instructies, doel van de tekst, bewering, hoofdgedachte, detail, clou, oplossing, hoogtepunt, kern.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigdheden

Oefentekst *Appeltaarten & Regenbogen maken* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen).
Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan samen oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **tussenkopjes**, de **vetgedrukte** of **schuingedrukte woorden**, en dergelijke.*

*Na 1 minuut zegt u: Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

*Instructie: Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst?*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

*Instructie: Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat. Let ook op de tussenkopjes bij de vragen. Daar staat vaak welke vragen bij welk stuk tekst horen. Hier staat bijvoorbeeld: Vragen 1 t/m 10 gaan over 'Appeltaart' (r. 1 t/m 18).*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 2

*Let op de **kop** die boven de vragen staat: Vragen 1 t/m 10 gaan over 'Appeltaart' (r. 1 t/m 18). Als je van die **kopjes** of **tussenkopjes** ziet staan bij de vragen, hoe kun je de tekst dan het beste lezen? Alles in één keer of eerst het eerste stuk en dan de vragen die bij dat stuk horen beantwoorden? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent.*

1. *Waarom schrijft de **auteur** deze regel? Neem de antwoorden door. Het is geen **samenvatting**. Het gaat ook niet over de volgorde van het bakken. Dan blijven antwoord B en D over. Welke is dan het beste? B gaat alleen maar over het wachten, dus D is beter. Bij de meeste recepten staat er wel bij hoe lang het duurt. Dat is handig om te weten.*

(Antwoord D: Om aan te geven hoeveel tijd het allemaal kost.)

2. *Wat zijn 'ingrediënten'? Bij een recept staan altijd ingrediënten. Welk antwoord is hier het beste? B lijkt me goed, maar ik lees voor de zekerheid de andere antwoorden ook nog even. C is een beetje goed maar je hoeft niet alles in de winkel te kopen, je hebt thuis meestal ook wel wat. Maar D lijkt me ook goed. Nu moet ik kiezen tussen B en D. D is beter want daar staat bij dat het om eetbare producten gaat. Bij ingrediënten gaat het niet om de taartvorm e.d. maar om de dingen die in het gerecht gaan; de dingen die je kunt eten dus.*

(Antwoord D: De eetbare producten die in de appeltaart gaan.)

3. *Wat betekent de **afkorting** 'evt.'? Probeer de vier antwoorden op de plaats te zetten in de tekst. Welke past het beste? C en D lijken me raar. Dus blijven A en B over. 'Evt.' past het beste bij B, want in A staat geen 't'.*

(Antwoord B: eventueel)

4. *Welke ingrediënten kun je ook weglaten volgens de tekst? Bekijk de lijst met ingrediënten. Welke heb je niet echt nodig volgens het recept? Wat denk je? Als je het woord 'eventueel' goed begrijpt, weet je het al. Want*

'eventueel' betekent: het mag wel maar is niet verplicht. 'Evt.' staat bij 2 eetlepels rozijnen en bij 1 lepel custardpoeder. Dus die twee dingen zijn niet echt nodig.

(Antwoord C: De rozijnen en custardpoeder.)

5. Bekijk de ingrediënten en materialen onder regel 3. Wat zie je hier? Welk antwoord past hier het beste bij? B (**tegenstelling**) is zeker fout. C (**voorbeelden**) vind ik ook niet goed. Blijven over A en D. Is dit meer een **stappenplan** of een **opsomming**? Een opsomming, want het is een lijst met dingen onder elkaar. Er staat niet welke stap eerst komt en welke stap dan, dus het is geen stappenplan.

(Antwoord D: een opsomming)

6. Wat past het beste op plaats 1? Hier kun je **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)** goed gebruiken. Je vult de woorden één voor één in op plaats 1 en kijkt dan welke zin klopt en het meest begrijpelijk is. Welk antwoord past het best in een recept? Dat moet B zijn.

(Antwoord B: er een opstaande rand ontstaat.)

7. Wat is niet belangrijk om dit recept te maken? Om het goede antwoord op deze vraag te geven, moet je de vraag goed lezen. Bespreek één voor één de antwoorden. A, B en D zijn juist wel belangrijk, dus blijft alleen C als antwoord over. Het staat ook in de laatste regel: je kunt hem warm of koud opeten, het maakt niet uit.

(Antwoord C: warm of koud opeten)

8. Wat betekent 'in circa 40 minuten'? De betekenis van 'circa' wordt niet uitgelegd in de tekst. Maar hier zou je je **eigen voorkennis** kunnen **gebruiken (strategie 1)**. Heb je wel eens iemand een cake of appeltaart zien bakken en heeft die toen met een breinaald in de taart geprikt om te kijken of de taart gaar was? Je weet nooit helemaal precies wanneer een taart gaar is, je moet altijd eerst kijken en prikken. Je weet het wel ongeveer. Circa zal dus wel ongeveer betekenen.

(Antwoord C: in ongeveer 40 minuten)

9. Wat voor **soort tekst** is dit? Neem de antwoorden door. Is het een **instructieve tekst**, moet je iets doen; een **verzonnen verhaal met hoofdpersonen**, een **betogende tekst met argumenten**, komt de schrijver ergens voor op of is het een **informatieve tekst**, een tekst waardoor je kennis vergroot? In deze tekst lees je wat je moet doen om een appeltaart te bakken. Dat is een **recept**. In een recept staat wat je precies moet doen, hoe je het moet doen en in welke volgorde. Je krijgt instructies, het is dus een instructieve tekst.

(Antwoord A: een instructieve tekst)

10. Wat zie je hier? Door dit stukje **globaal** door te **lezen** zie je dat het niet om een **tegenstelling** gaat en ook worden er geen **voorbeelden** gegeven. Het is wel een **opsomming** van wat je moet doen, maar **stappenplan** is in dit geval beter, want er wordt stap voor stap uitgelegd wat je moet doen.

(Antwoord B: een stappenplan)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 11 t/m 20 gaan over 'Regenbogen maken' (r. 19 t/m 50)

11. Wat zegt het woord 'terwijl' je? 'Terwijl' is een **signaalwoord**. Wat voor een signaal geeft het woord 'terwijl'? Dat woord kennen we natuurlijk. In groep 7 hebben jullie het vaker over signaalwoorden gehad. **Gebruik je eigen voorkennis (strategie 1)**. Bedenk een andere zin met terwijl, bijvoorbeeld: Ik zit te lezen, terwijl Piet zit te schrijven. Wat komt er meestal na het woord 'terwijl'? Iets wat op het zelfde moment gebeurt, dus antwoord A.

(Antwoord A: Na terwijl komt er iets wat op hetzelfde moment gebeurt.)

12. Waar verwijst het woord 'er' naar? 'Er' is een **verwijswoord**. In groep 7 hebben jullie het ook regelmatig over verwijswoorden gehad. Een verwijswoord verwijst naar een ander woord in de tekst. Meestal moet je een stukje **terug lezen** om dat woord te vinden, een enkele keer moet je **verder lezen**. Waar verwijst 'er' naar? Om dit te weten moet je het stukje goed begrijpen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de hele zin nog eens langzaam (r. 35 en 36). Waar moet de zon op schijnen via de spiegel? Op dat witte vel papier.

(Antwoord: D: het vel papier)

13. Welk woord past het best op plaats 2? Hierbij moet je logisch nadenken, want de zin moet kloppen en begrijpelijk zijn (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Als je het antwoord niet meteen weet, moet je een stukje **terug lezen** en een stukje **verder lezen** en goed nadenken of je dat stukje begrijpt. Vóór het open stukje staat dat het wit van de zon wel wit lijkt, maar in feite bestaat uit meerdere kleuren, die samen wit maken. Je ziet die kleuren dus niet. Wat doet het water met dat witte zonlicht? Die rafelt de kleuren uit elkaar, dus door het water kun je nu de kleuren apart zien.

(Antwoord B: kleuren)

14. Welk woord is een synoniem van 'als'? Jullie weten wat een **synoniem** is; een woord dat hetzelfde betekent. Door welk woord kun je 'als' vervangen? Door de antwoorden uit te proberen zie je wat het goede antwoord moet zijn. Hier moet je dus logisch nadenken (**strategie 2**). Na B (toen) zou een verleden tijd moeten komen, dus die past niet in de zin. C past niet, want er staat al 'daarna' in de zin, en dat is hetzelfde als 'nadat'. En D past ook niet goed in de zin, want dan zou er in één zin 'voordat' en 'daarna' staan; dat is **tegenstrijdig**. Alleen A past goed: wanneer.

(Antwoord: A: wanneer)

15. Wat is de **bedoeling** van het stuk tekst van regel 24 t/m 39? Er zijn hier meerdere antwoorden mogelijk zie ik, maar één is de beste. Waar let je op als je een stukje **globaal** doorleest? ... Op de **kopjes**. Er staat boven: Wat heb je nodig? en Wat moet je doen? Het gaat hier om een **proefje**; de auteur vertelt je hoe je zelf een regenboog kunt maken. Bij proefjes staan altijd **instructies**, hoe je iets precies moet doen, net als bij **recepten**. C is dus het goede antwoord, want dat is het belangrijkste **doel van de tekst**. Die andere doelen zijn wel een beetje goed, maar minder goed dan antwoord C.

(Antwoord C: Dat je de instructies precies opvolgt.)

16. Deze tekst bestaat uit twee delen. Welke **bewering** is waar? Bekijk het eerste stuk (regel 20 t/m 39) even **globaal** en dan het tweede stuk (regel 40 t/m 49). Zie je verschillen? In het eerste stuk staat een proefje beschreven en in het tweede stuk wordt uitgelegd hoe het kan dat je soms een regenboog ziet. Dat eerste stukje is dus **instructief** en het tweede **informatief**. Staat dat antwoord erbij? Ja!

(Antwoord B: Het eerste deel is instructief en het tweede deel is informatief.)

17. Wat wil de schrijver in het laatste deel van de tekst vooral duidelijk maken? Antwoord C klopt niet, want dat staat in het eerste deel van de tekst. A, B en D kunnen alledrie wel. Maar welke is nou de beste? Let op het woordje 'vooral'. Waar gaat de tekst vooral over? Dus, wat is het belangrijkste, wat is de **hoofdgedachte** (**strategie 6**)? Dat is antwoord D, want A en B gaan over één enkel ding, een **detail**, maar antwoord D geeft meer de hoofdgedachte weer.

(Antwoord D: Hoe een regenboog gevormd wordt.)

18. Welke **bewering** is waar? Bekijk de antwoorden. Welke zijn niet waar? B en C zijn zeker niet waar, die vallen af. Ik twijfel tussen A en D. Maar bij D gaat het over zes kleuren. Als ik in de tekst kijk en de kleuren tel, dan zijn het er zeven. Dus D is ook niet goed.

(Antwoord A: Bij een regenboog zie je de kleuren altijd in dezelfde volgorde.)

19. Wat betekent 'de **clou** is ...' hier? Probeer alle antwoorden één voor één in te vullen op de plek van 'de clou is'. Welk antwoord past hier het best? Hier moet je dus weer logisch nadenken en kijken of je een antwoord kunt vinden dat er een goede, begrijpelijke zin van maakt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welk antwoord past het beste? Dat is antwoord C. Het woord 'clou' wordt ook vaak gebruikt bij een mop of een verhaal. Dan betekent het vaak ongeveer: de **oplossing**, het **hoogtepunt** of de **kern**.

(Antwoord C: De verklaring is ...)

20. Hoe komt het dat je soms een regenboog in de lucht kunt zien? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moet je de tekst goed begrepen hebben. Vooral het laatste stukje, want daar wordt het uitgelegd. Als je het nog niet begrijpt, moet je **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)** dus toepassen: langzaam lezen en goed nadenken. B en D kloppen zeker niet. A en C kunnen allebei. Maar welke is het beste? Dat is A, want daar staat ook de regen bij genoemd. Zonder regen of water kun je de regenboog niet zien. Dus C valt af.

(Antwoord A: Doordat de regen het witte zonlicht kan breken in meer kleuren.)

Antwoorden

1. D
2. D
3. B
4. C
5. D
6. B
7. C
8. C
9. A
10. B
11. A
12. D
13. B
14. A
15. C
16. B
17. D
18. A
19. C
20. A

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, tussenkopjes, vetgedrukte woorden, schuingedrukte woorden, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, paragraaf, informatieve tekst, alinea, inspringen, witregel, verwijswaord, hoofdge-dachte, kleine feitjes, onbelangrijke details, signaalwoord, tegenstelling, bedoeling van de schrijfster, synoniem, stelling met voorbeelden, betogende tekst, minder belangrijke feiten, conclusie, strikvraag.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigdheden

Oefentekst *Dyslexie* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

N.B. De tekst is vrij lang. U kunt hem eventueel in twee delen behandelen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan samen oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **tussenkopjes**, de **vetgedrukte of schuingedrukte woorden** en dergelijke.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst?*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat. Let ook op de tussenkopjes bij de vragen. Daar staat vaak welke vragen bij welk stuk tekst horen. Hier staat bijvoorbeeld: Vragen 1 t/m 11 gaan over regel 1 t/m 41.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 3

1. *Hoeveel stoornissen worden in deze tekst behandeld? We moeten de tekst **globaal** bekijken. We kijken dus alleen naar de **titel**, de **kopjes** en **tussenkopjes** en de naar de **vet- en schuingedrukte woorden**. Als ik de tekst zo even doorkijk, zie ik verschillende kopjes en tussenkopjes. Daar staan verschillende stoornissen genoemd: dyslexie, dyscalculie en autisme. Dat zijn er dus drie. Misschien heb je in regel 78 gezien dat daar een schuingedrukt woord staat: het syndroom van Asperger, maar er staat bij dat dat een vorm van autisme is. Dat is dus geen aparte stoornis. Het antwoord is dus drie.*

(Antwoord A: drie)

2. *Hoeveel paragrafen heeft deze tekst? Bekijk de tekst weer **globaal**. Hoeveel paragrafen heeft de tekst? Een **paragraaf** is een stukje tekst waar meestal een **kopje** boven staat, vaak met een nummer of een letter erbij (1,2, 3 ... of a, b, c ...). Paragrafen zie je vooral in **informatieve teksten**. Zie je in deze tekst ook nummers of letters? Kijk niet naar de regelnummers, die horen niet echt bij de tekst. Bij zes stukjes tekst staan nummers: 1a, 1b, 2a, 2b, 3a, en 3b, dus het antwoord is zes.*

(Antwoord D: zes)

*Let op het **tussenkopje**: Vragen 3 t/m 11 gaan over regel 1 t/m 41 'Dyslexie'. Als je van die **kopjes** of tussenkopjes ziet staan bij de vragen, hoe kun je de tekst dan het beste lezen? Alles in één keer of eerst het eerste stuk en dan de vragen die bij dat stuk horen beantwoorden? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent.*

3. *Bekijk **paragraaf** 1a (regel 1 t/m 27). Hoeveel alinea's heeft dit stukje? Een **alinea** is een stukje tekst met zinnen die inhoudelijk bij elkaar horen. Een nieuwe alinea begint op een nieuwe regel. Soms wordt er bij een nieuwe alinea een stukje **ingesprongen**, soms zie je een **witregel**. Soms is het minder duidelijk, dan beginnen ze wel op een nieuwe regel maar ze springen niet in en er is ook geen witregel. Dat zie je veel in leesboeken. Hier zijn het witregels die aangeven waar een nieuwe alinea begint. In paragraaf 1a staan dus drie alinea's.*

(Antwoord A: drie)

4. Wat is volgens de tekst de oorzaak van dyslexie? Het antwoord staat in de tekst. Als je het niet meer weet, moet je **zoekend lezen**. Het antwoord stond ergens in het begin. Lees regel 3 en 4. Dyslexie ontstaat dus doordat bepaalde verbindingen in de hersenen niet goed zijn.
(Antwoord C: Dat enkele verbindingen in de hersenen niet goed zijn.)
5. Wat betekent 'compenseren' hier? Lees de zin. Hier kunnen we **strategie 3** gebruiken (**Woorden leren uit de tekst**). Het antwoord staat in de tekst. Lees de tekst rondom het woord nog maar eens. In het stukje voor 'compenseren' staat dat mensen met dyslexie andere gebieden in de hersenen leren gebruiken en dat ze dat compenseren noemen.
(Antwoord A: Andere gebieden in de hersenen gebruiken.)
6. Waar verwijst 'deze gebieden' naar? Deze is een **verwijswoord**. Dat verwijst naar een eerder stukje in de tekst. We moeten dus even een stukje **terug lezen**. In welke gebieden was die jongen niet goed, terwijl hij verder wel gewoon slim was? ... In lezen en schrijven.
(Antwoord C: naar lezen en schrijven)
7. Wat past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, vullen we de antwoorden allemaal één voor één in. Het moet een begrijpelijk, logisch stukje worden (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Je moet dus het stukje ervoor en erna lezen en nadenken waarom het woord wel of niet op die plek past. Kijk ook goed welke antwoorden zeker fout zijn. Dan blijft er eigenlijk maar één antwoord over. Ook als je het woord 'belemmering' niet kent, kun je toch wel nagaan dat dat het goede antwoord moet zijn, want het laatste stukje van dat antwoord klinkt wel logisch op plaats 1.
(Antwoord B: belemmering serieus genomen wordt.)
8. Wat is de **hoofdgedachte** van dit stukje? De **hoofdgedachte (strategie 6)** hebben we al vaak geoefend. Hoe bepaal je de hoofdgedachte ook alweer? ... In één zin schrijf je op wat het belangrijkste is van het stukje dat in de vraag is aangegeven. **Kleine feitjes** en **onbelangrijke details** die niet belangrijk zijn voor het begrijpen van de tekst horen niet in een hoofdgedachte thuis. Antwoord A is zeker niet goed, B en C zouden wel kunnen. D is ook niet goed, dat lees je in regel 23 en 24. Nu moeten we kiezen tussen B en C. Welk antwoord is nu beter? ... Dat is toch B, want het gaat alleen maar op het eind even over beroemde mensen, dat is in dit stukje dus niet zo belangrijk.
(Antwoord B: Veel mensen denken dat dyslexie een gave is, maar het is juist lastig.)
9. Wat geeft het woord 'maar' hier aan? 'Maar' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je wat er gaat komen. Als er 'maar' staat, wat komt er dan meestal? (bijvoorbeeld: Ik ben ziek **maar** Jan niet.) Er volgt een **tegenstelling**. Het is dus antwoord D. Als we dat controleren met de tekst, dan klopt dat ook. Er zijn mensen die veel bereikt hebben, maar er zijn er ook veel die niet bereikt hebben wat ze wilden.
(Antwoord D: Er volgt een tegenstelling.)
10. Wat is de **bedoeling van de schrijfster** met deze **paragraaf**? Lees het stukje en bespreek de antwoorden één voor één. Wat wil de schrijfster met dit stukje duidelijk maken? Het staat eigenlijk al in het **kopje** van deze paragraaf. De schrijfster wil duidelijk maken dat er veel beroemde mensen zijn met dyslexie. De andere antwoorden kloppen wel een beetje maar zijn niet volledig, want er staat niets over dyslexie bij.
(Antwoord C: er veel beroemde mensen met dyslexie zijn)
11. Wat betekent 'cum laude afgestudeerd'? Als je het woord 'cum laude' niet kent, kan de tekst er omheen je verder helpen (**strategie 3, Woorden leren uit de tekst**). Er staat even verderop in de zin dat het een ongekende prestatie is. Dan is het dus iets goeds, iets positiefs. Staat er een positief antwoord bij? Er zijn drie antwoorden die negatief klinken, dus blijft antwoord C over. Door logisch nadenken kun je dus toch achter de betekenis komen.
(Antwoord C: Hij is met heel hoge cijfers afgestudeerd.)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 12 t/m 14 gaan over regel 42 t/m 63 'Dyscalculie'.

12. Wat is volgens de tekst 'dyscalculie'? Er staat 'volgens de tekst', dus het antwoord moet in de tekst staan (**strategie 3, Woorden leren uit de tekst**). Het moet in het stukje staan van regel 42 t/m 63. Ik denk dat het ergens in het begin staat. Ik ga dus **zoekend lezen** vanaf regel 42. Het antwoord staat meteen al in de eerste zin. (Antwoord A: Een stoornis waardoor je niet goed kunt rekenen.)
13. Uit welke taal komt het woord 'dyscalculie'? Ook hier gaan we **zoekend lezen** vanaf regel 42. Dan kom je het vanzelf tegen, in regel 44 en 45. (Antwoord B: uit het Latijn)
14. Wat voor verband zie je tussen het eerste en tweede deel van de zin? De zin begint met 'omdat'. 'Omdat' is een **signaalwoord**. Zo'n woord geeft een signaal, het wil je iets vertellen. Wat wil het woord 'omdat' ons meestal vertellen; wat volgt er dan? Inderdaad, een oorzaak of een reden. Bijvoorbeeld: Omdat ik ziek ben, kan ik niet gaan. 'Ik ben ziek' is de oorzaak, 'ik kan niet gaan' is het gevolg. Hoe zit dat hier in deze zin? Wat komt er eerst? Een oorzaak of een gevolg? 'Omdat hij vaak moest wachten' is de reden, de oorzaak, en daarna komt het gevolg: 'hij ging boeken lezen'. Dat is dus antwoord B. (Antwoord B: Het eerste deel van de zin is de oorzaak, het tweede deel het gevolg.)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 15 t/m 21 gaan over regel 64 t/m 86 'Autisme'.

15. Wat betekent het dat autisme erfelijk is? Voor deze vraag moet je het woord 'erfelijk' kennen. Als je het niet kent, moet je **strategie 3** toepassen; **Woorden leren uit de tekst**. Lees de hele zin. Hier staat het eigenlijk al uitgelegd. Erfelijk is dus dat het vaak in families voorkomt. (Antwoord B: Autism komt in bepaalde families veel voor.)
16. Welk woord had de schrijfster ook kunnen gebruiken in plaats van 'dikwijls'? We moeten een woord hebben dat hetzelfde betekent als 'dikwijls', een **synoniem** dus. Als je het woord niet kent, probeer je alle antwoorden uit in de zin en kies je het antwoord dat het beste past. Antwoord A, B en C klinken allemaal niet zo logisch in de zin. Het juiste antwoord is D. (Antwoord D: vaak)
17. Wat doet de schrijfster in dit deel van de tekst? We bekijken de antwoorden en lezen het stuk (regel 67 t/m 74). Welk antwoord past het beste? Geeft de schrijfster een **stelling met voorbeelden**? Ja! Even verder kijken naar de andere antwoorden. Geeft de schrijfster informatie? Ja, dat doet ze eigenlijk ook wel. En C: Beschrijft ze een oorzaak met gevolgen? Nee, dat doet ze niet en ze wil jullie ook niet van haar eigen mening overtuigen; het is geen **betogende tekst**. Welk antwoord is nu beter, A of B? ... Antwoord A past het best want de stelling (bewering) is dat autisten het moeilijk vinden om met andere mensen om te gaan. En daar geeft zij vervolgens voorbeelden bij. (Antwoord A: Hij geeft een stelling met voorbeelden.)
18. Hoe zou je dit stukje het best kunnen samenvatten? Deze vraag gaat over hetzelfde stukje als de vorige vraag (r. 67 t/m 74). Hier zien we dat een **samenvatting (strategie 7)** ook één zin kan zijn in plaats van een paar zinnen. In een samenvatting staat alleen het allerbelangrijkste, dus niet de **minder belangrijke feiten**. Als ik de antwoorden bekijk, zijn ze allemaal waar. Ik heb dat allemaal in de tekst gelezen. Maar welk antwoord is nu de beste samenvatting? Ik denk toch antwoord C, want dat is algemener. De andere antwoorden geven alleen maar een enkel **voorbeeld**, maar C is zo algemeen, dat alle voorbeelden daar onder vallen. C is eigenlijk de **stelling** die bij al die voorbeelden hoort. De stelling is belangrijker dan de voorbeelden, dus antwoord C is het goede antwoord. (Antwoord C: Autisten vinden het moeilijk om met andere mensen om te gaan.)
19. Waarom heeft men een bepaalde vorm van autisme 'het Asperger-syndroom' genoemd? Om achter het antwoord te komen, moeten we even **zoekend lezen**. Waar stond dat ook alweer? Het moet ergens in het stuk over autisme staan. In de laatste regel van paragraaf 3a staat het, **schuingedrukt**. Nu moeten we even daarvoor kijken of het uitgelegd wordt. In regel 74 t/m 78 staat het: die psychiater heette zelf Asperger! Het is dus antwoord B. (Antwoord B: Omdat het genoemd is naar de Oostenrijkse psychiater.)

20. Lees de laatste **paragraaf**. Wat had Leonardo Da Vinci? De laatste twee paragrafen gaan over autisme. Dus Leonardo Da Vinci had in ieder geval autisme, anders zou hij niet in die paragraaf genoemd worden. Nu moeten we nog kiezen tussen antwoord C en D. Welke is het beste? Antwoord D, want in de tekst (regel 82) staat: 'Men zegt dat hij ook dyslectisch was.'

(Antwoord D: autisme en dyslexie)

21. Wat is de beste **conclusie** of **hoofdgedachte** na het lezen van dit stukje? Wat kun je concluderen uit dit laatste stukje van de tekst; wat is de **hoofdgedachte** (**strategie 6**)? Probeer alle antwoorden. Welk past het beste? B en C zijn allebei fout. Nu moeten we kiezen tussen A en D. Waarom is D niet goed? Dat is eigenlijk geen conclusie of hoofdgedachte, maar meer een feit. Het stukje gaat over meer dan dat hij uitvinder is. Daarom is A beter: als iemand als kind iets niet kan, wil dat nog niet zeggen dat hij later niet goed terecht komt.

(Antwoord A: Als iemand als kind iets niet kan, zegt dat nog niets over wat hij later zal worden.)

22. Wat is waar volgens de hele tekst? Deze vraag gaat over de hele tekst. We bekijken de antwoorden. Als je het niet meer uit je hoofd weet, moet je **zoekend lezen**. We gaan zoeken naar de namen die in de antwoorden genoemd staan. We moeten vooral kijken in de **paragrafen** die over de beroemde mensen gaan, paragrafen 1b, 2b en 3b dus. Wubbo Ockels staat in 1b, dat gaat over dyslexie. Hij heeft dus dyslexie, dus A is fout. Hans Christian Anderson staat in 2b, dat gaat over dyscalculie, dus B is ook fout. Roald Dahl staat weer in 1b, hij heeft geen autisme, dus C is ook fout. En D is ook fout. Hoe kan dat nou? Alle antwoorden zijn fout. Ik heb dus niet goed gekeken. Hé, in 2b staat dat Hans Christian Anderson ook dyslexie heeft. Hij heeft dus dyscalculie én dyslexie. Antwoord B is dus toch waar. Dit was een **strikvraag**!

(Antwoord B: Hans Christian Anderson heeft dyslexie.)

Antwoorden

1. A
2. D
3. A
4. C
5. A
6. C
7. B
8. B
9. D
10. C
11. C
12. A
13. B
14. B
15. B
16. D
17. A
18. C
19. B
20. D
21. A
22. B

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, vetgedrukte woorden, schuingedrukte woorden, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, signaalwoord, soort tekst, informatieve tekst, verhalende tekst, instructieve tekst, betogende tekst, mening, argumenten, woord opsplitsen, afkorting, relatie tussen zinsdelen, reden, hoofdgedachte, kleine feitjes, relatie, voor- en nadelen, uitdrukking, verwijzwoord, terug lezen, tegenovergestelde, bewering.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigdheden

Oefentekst *Roken! Of toch maar niet?* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

N.B. De tekst is vrij lang. U kunt hem eventueel in twee delen behandelen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan samen oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **vetgedrukte of schuingedrukte woorden** en dergelijke.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, **strategie 2**: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst?*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.

2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 4

1. *Waarop duidt het woord 'ondanks'? 'Ondanks' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je wat er gaat komen. Als er 'ondanks' staat, wat komt er dan meestal? ... Een tegenstelling (bijvoorbeeld: Ondanks het slechte weer, gingen we toch naar buiten). Is dat ook wat er hier in de tekst staat? Lees de zin. Het is inderdaad een tegenstelling. Roken is slecht, maar toch doen veel mensen het.*
(Antwoord C: Er volgt een tegenstelling.)
2. *Waar gaat dit stukje vooral over? Lees het stukje en loop één voor één de antwoorden langs. Welke antwoorden zijn zeker fout? (B en D) Je zou kunnen denken dat antwoord A goed is, maar in deze regels (r. 3 t/m 7) staat niets over gevaren, dus blijft antwoord C over.*
(Antwoord C: Over redenen om te roken.)
3. *Wat past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, vullen we de antwoorden allemaal één voor één in. Het moet een logisch, begrijpelijk stukje worden (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees de regel ervoor en erna. De regel ervoor en erna helpen nog niet voldoende om het antwoord te vinden. Daarom lezen we nog een stukje verder. Daar staat: Pas rond 1950 werd meer bekend over de gezondheidsrisico's van roken. Dat betekent dus dat ze toen niets wisten van het eerdere onderzoek in 1930. Dat onderzoek was dus niet bekend.*
(Antwoord B: niet bekend)
4. *Waarom werd roken volgens de tekst populair bij gezonde mensen? Let op dat je de vraag goed leest en dat je begrijpt wat er staat (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Er staat dat roken populair werd bij gezonde mensen. Zij zullen niet zijn gaan roken omdat ze dachten dat het een geneesmiddel was! Het antwoord staat in de tekst. Als je het niet meer uit je hoofd weet, moet je even **zoekend lezen**. Lees regel 6 en 7. Gezonde mensen gingen dus roken voor ontspanning. Dat is antwoord A. Antwoord D is dus niet goed. Het is wel waar dat sommige mensen roken omdat ze denken dat het stoer staat, maar dat staat niet in de tekst.*
(Antwoord A: Men zag het als iets waardoor je je ontspande.)
5. *Wat voor **soort tekst** is dit stukje? We proberen alle antwoorden. Is het een **informatieve tekst**, een **verhalende**, een **instructieve** of een **betogende tekst**? Babs geeft in dit stukje haar **mening** over roken (ze is er tegen) en ze geeft er ook **argumenten** bij. Het is dus een betogende tekst. Ze wil de mensen ervan overtuigen dat roken slecht is.*
(Antwoord D: een betogende tekst)

6. Wat betekent het woord 'horeca'? Als je al weet waar 'horeca' voor staat, heb je geluk. Als je het niet weet, kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**) maar dat helpt deze keer niet; het woord staat niet in de tekst uitgelegd. Wat kun je nog meer doen als je de betekenis niet in de tekst kunt vinden? ... We kunnen het woord 'horeca' **opsplitsen** in drie stukjes: ho, re en ca. Dat zijn precies de beginletters van antwoord A: hotels, restaurants en cafés. Het woord 'horeca' is dus eigenlijk een soort **afkorting**.

(Antwoord A: hotels, restaurants en cafés)

7. "Ik zou dan ook niemand aanraden om te gaan roken." Waar past deze zin het best? Welke van de antwoorden past? Het moet een logisch, begrijpelijk stukje worden (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Let ook op de woorden 'dan ook' in de zin. Die geven aan dat er een **relatie** moet zijn met de zin ervoor; daar moet de zin bij passen. A valt af, want er staat 'ik' in de zin, dat past daar niet op die plek. Het is juist iets wat Babs zegt. B klopt ook niet, want daar past de zin niet goed achter. C en D blijven over. C kan wel, want daar staat een **reden** om niet te roken. Als we D nog even proberen zien we dat de zin daar ook niet goed achter past. Het is dus inderdaad C.

(Antwoord C: Achter: " ...het geld.")

8. Wat is de **hoofdgedachte** van dit stukje? De **hoofdgedachte** (**strategie 6**) hebben we al vaak geoefend. Hoe bepaal je hem ook alweer? ... In één zin schrijf je op wat het belangrijkste is van het stukje. **Kleine feitjes** die niet belangrijk zijn, horen niet in een hoofdgedachte thuis. In antwoord A, B en D wordt steeds maar één ziekte genoemd. Antwoord C is beter, want daar worden al die ziekten samengevat. Dat is dus de beste hoofdgedachte.

(Antwoord C: Door roken kun je allerlei ziekten krijgen.)

9. Welke maatregel helpt volgens Ingrid niet om te stoppen met roken? We moeten dus weten wat volgens Ingrid niet helpt om te stoppen met roken. Als je het antwoord niet weet, kun je in het stuk van Ingrid **zoekend lezen**. Lees het stukje waar het antwoord staat (regel 41 t/m 43).

(Antwoord C: Waarschuwingen op de verpakking zetten.)

10. Welke **titel** past het best boven het stukje van Ingrid? Ze rookt zelf, maar ze is er eigenlijk ook wel tegen. Welk antwoord past daar het best bij? Antwoord A klopt niet, Ingrid is niet blij dat ze rookt. Antwoord B klopt ook niet, Ingrid wil wel stoppen met roken, dus heel fanatiek is ze niet. Antwoord C is weer te algemeen, daar wordt roken helemaal niet genoemd. Antwoord D is wel goed: De twee kanten van roken. Ingrid geeft immers duidelijk de **voor- en nadelen** van roken aan; ze vertelt over de twee kanten van het roken.

(Antwoord D: De twee kanten van roken)

11. Welke **argumenten** noemt Ingrid tegen het roken? Als je het stukje goed gelezen hebt, weet je het, maar wat doe je als je het niet meer weet? **Zoekend lezen!** Waar staat het antwoord? ... Lees regel 39. Daar staat dat ze roken vindt stinken en dat ze het duur vindt (antwoord A). Maar ook zonder de tekst te lezen, kun je het antwoord vinden. Bekijk de antwoorden. Antwoord B en C zijn fout, want dat zijn juist argumenten vóór het roken. In D staat maar één argument. In de vraag werd gesproken over argumenten, dus het moeten er meer dan één zijn. Dat is dus antwoord A.

(Antwoord A: Het stinkt en het is duur.)

12. Waarom durft Ingrid niet te stoppen met roken? Als je het niet meer weet, moet je weer **zoekend lezen** in het stuk van Ingrid. Het antwoord staat in regel 44 en 45. Ze is bang om in gewicht aan te komen.

(Antwoord A: Ze is bang dat ze dan dikker wordt.)

13. Uit welke zin kun je afleiden dat Ingrid wel wil stoppen met roken? Hier is het handig om de antwoorden één voor één te proberen. Antwoord A klopt helemaal niet en B ook niet. Blijven C en D over. C zou ook wel kunnen maar toch is D beter, want daar zegt ze duidelijk dat ze hoopt ooit nog te stoppen.

(Antwoord D: Uit de zin: "Ik hoop ... wordt gebracht." (r. 49 en 50))

14. 'Ik was verkocht.' Wat betekent deze **uitdrukking**? Als je de uitdrukking kent, kun je het antwoord zo invullen. Anders moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden of uitdrukkingen leren uit de tekst**). We moeten een zin voor en na de uitdrukking lezen. Lees regel 47 t/m 49. Er staat dat ze geopereerd werd, daarna heeft ze tien dagen niet gerookt en daarna was ze verkocht toen iemand haar een sigaret aanbood. Wat zou er dan gebeurd zijn toen haar die sigaret werd aangeboden? ... Juist, ze is toen weer gaan roken. Welk antwoord past daarbij? Bespreek de antwoordmogelijkheden. Kijk eerst welke antwoorden onzin

zijn (A, C en D). Dan blijft het goede antwoord over (B). Dat is ook een uitdrukking.
(Antwoord B: Ik kon de verleiding niet weerstaan.)

15. *Waarom is het volgens de tekst zo moeilijk om met roken te stoppen? Het handigst is om eerst de antwoorden te bekijken en dan goed na te denken, misschien weet je zelf het juiste antwoord al. Als je het niet zeker weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst. Moet je dan weer de hele tekst doorlezen? Nee, let op de paginanummers die in de vraag ervoor en erna genoemd staan (r. 47 t/m 49 en r. 54). Het antwoord staat vast daar ergens in de buurt. Inderdaad, in regel 52 staat het antwoord precies omschreven: vanwege de verslavende werking van nicotine. Dat is dus antwoord B.*
(Antwoord B: Omdat nicotine verslavend is.)

16. *Waarnaar verwijst het woord 'zij'? 'Zij' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat al eerder in de tekst is genoemd. We **lezen** dus eerst een stukje **terug**. Je zou kunnen denken dat 'zij' op een meisje slaat of op meerdere personen, maar een meisje wordt niet genoemd en als je de mensen invult op de plaats van 'ze' dan klopt dat niet. Wie treft er allerlei maatregelen om roken te ontmoedigen? ... Inderdaad, de overheid.*
(Antwoord D: Naar de overheid.)

17. *Wat is het **tegenovergestelde** van 'ontmoedigen'? Wat betekent 'ontmoedigen' eigenlijk? Dat kunnen we afleiden uit de tekst (regel 53 en 54). De regering wil niet dat je gaat roken. Het tegenovergestelde is dat je wilt dat mensen juist wel gaan roken. Dan ontmoedig je het roken dus niet maar dan moedig je het aan.*
(Antwoord C: aanmoedigen)

18. *Hoe komt het dat er tegenwoordig minder mensen roken? Alle antwoorden lijken wel goed te zijn. Er wordt aangegeven dat je regel 63 t/m 67 moet lezen. Wat wordt daar wel genoemd? En wat niet? Antwoord B, C en D worden daar niet genoemd. Dus is het antwoord A.*
(Antwoord A: Door voorlichtingscampagnes en wetgeving.)

19. *Wat betekent 'een voormalig roker'? Wat 'voormalig' betekent weet je misschien wel. Als je het niet weet, moet je even verder lezen wat Marta allemaal zegt. Dan weet je het misschien (**strategie 3, Woorden leren uit de tekst**). Welke antwoorden passen echt niet, als je logisch nadenkt? (A, C en D). B is het goede antwoord, want Marta is gestopt met roken, ze is dus een ex-roker. Wie kent andere woorden waar 'ex' voor staat? ... (ex-vriendin, ex-man) Als je het woordje 'ex' ergens voor ziet staan, wat betekent dat dan? ... (voormalig, vroeger, niet meer)*
(Antwoord B: een ex-roker)

20. *Wanneer stopte Marta met roken? Het antwoord op deze vraag kun je met **zoekend lezen** vinden in het stukje waar Marta aan het woord is. Je leest eerst even de antwoorden door en houdt ze in gedachten. Nu zie je dat in regel 78 staat dat Marta stopte toen ze een erge griep kreeg.*
(Antwoord D: Toen ze een zware griep kreeg.)

21. *Wat betekent 'überhaupt'? 'Überhaupt' is een moeilijk woord, het is een Duits woord. Maar in Nederland gebruiken veel mensen dat woord ook. We gaan **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit de tekst**). Maar als je de zin ervoor en erna bekijkt, wordt het woord niet uitgelegd. Maar logisch nadenken kan altijd. Probeer alle antwoorden op de plaats van 'überhaupt' en denk logisch na welk antwoord niet past en welk antwoord wel (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Dan zie je dat antwoord A het beste past. C lijkt ook wel een beetje te kunnen, maar het klinkt niet helemaal goed: om er liever niet aan te beginnen. A klinkt beter: om er helemaal niet aan te beginnen. Zo kun je toch een goed antwoord geven, al ken je het woord niet en wordt het ook niet uitgelegd in de tekst.*
(Antwoord A: helemaal)

22. *Wat is waar volgens de tekst? Lees de antwoorden door, misschien weet je het meteen. Als je het niet weet, moet je **zoekend lezen** in de tekst (r. 89 t/m 95). Als je het stukje goed begrepen hebt, weet je nu het goede antwoord. Welke antwoorden zijn zeker fout? (A en D). Antwoord C zou ook kunnen maar er staat niets over baby's en kinderen in de tekst, dus blijft antwoord B over.*
(Antwoord B: Door vaak in ruimtes te zitten waar gerookt wordt, kun je ziek worden.)

23. Waar verwijst het woord 'daar' naar? Om te weten waar het **verwijswoord** 'daar' naar verwijst, lezen we eerst de regel ervoor. Waar zijn de eigenaren van grotere cafés nu tegen in opstand gekomen? Ze waren het er niet mee eens dat in kleine cafés zonder extra personeel wel gerookt mag worden en bij hen niet. Dus antwoord B past hier het best.

(Antwoord B: Naar: dat er in kleine cafés zonder personeel wel gerookt mag worden.)

24. Wat past het best op plaats 2? Probeer alle antwoorden uit om te zien wat het best past bij het tweede stukje van de zin. Houd daarbij in gedachten wat je net hebt gelezen om vraag 23 te beantwoorden. Je kunt begrijpen dat als eigenaren van grotere cafés in opstand komen, dit als gevolg heeft dat ze zich niet aan de wet zullen houden. Dus met logisch nadenken kom je erachter dat het antwoord A moet zijn.

(Antwoord A: zich daarom niet aan de wet)

25. Welke **bewering** is waar volgens deze tekst? Welke bewering waar is, weet je na het beantwoorden van alle vragen waarschijnlijk wel. Babs en Marta zijn tegen roken, dat kan je afleiden uit de regel boven hun verhaaltjes, maar Ingrid vindt dat iedereen het zelf moet weten (regel 40) en de schrijfster komt niet op voor de grote cafés maar legt uit hoe het zit met de wet. A, B en C zijn dus niet goed. Dan blijft antwoord D over.

(Antwoord D: Geen van bovenstaande antwoorden is juist.)

Antwoorden

1. C
2. C
3. B
4. A
5. D
6. A
7. C
8. C
9. C
10. D
11. A
12. A
13. D
14. B
15. B
16. D
17. C
18. A
19. B
20. D
21. A
22. B
23. B
24. A
25. D

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, tussenkopjes, vetgedrukte woorden, schuingedrukte woorden, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, kopjes, terug lezen, verder lezen, voorbeelden, uitdrukking, voorkennis gebruiken, woord in stukjes hakken, bewering, signaalwoord, oorzaak, reden, gevolg, soort tekst, bedoeling van de schrijver, verhaal vertellen, informatie geven, instructie geven, mensen overtuigen, betoog, argumenten, hoofdpersonen, grappige of spannende gebeurtenissen, hoofdgedachte, alinea, inspringen, witregel, letterlijk, sage, sprookje, fabel, legende, traditionele volksverhalen, moraal, informatieve teksten, synoniem, verwijzwoord, tegenovergesteld, figuurlijk, reclame.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigheden

Oefentekst *De Vliegende Hollander* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

N.B. De tekst is vrij lang. U kunt hem eventueel in twee delen behandelen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **tussenkopjes**, de **vetgedrukte en schuingedrukte woorden** en dergelijke.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, strategie 2: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst?*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat. Let ook op de tussenkopjes bij de vragen. Daar staat vaak welke vragen bij welk stuk tekst horen. Hier staat bijvoorbeeld: Vragen 1 t/m 14 gaan over 'De Vliegende Hollander'.*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 5

Let op de kop die boven de vragen staat: Vragen 1 t/m 14 gaan over 'De Vliegende Hollander'. Als je van die kopjes of tussenkopjes ziet staan bij de vragen, hoe kun je de tekst dan het beste lezen? Alles in één keer of eerst het eerste stuk en dan de vragen die bij dat stuk horen beantwoorden? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent.

1. *Wat is 'foelie'? Als je het woord 'foelie' kent, kun je het goede antwoord meteen aankruisen. Als je het woord niet kent, kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit het verhaal**). Lees een stukje **terug** en een stukje **verder**. Vlak daarvoor staat niets wat ons kan helpen. We lezen nog een stukje verder terug. In regel 3 en 4 lezen we dat Willem van der Decken volle ladingen specerijen inkoopt. In regel 5 en 6 worden daar **voorbeelden** van genoemd. 'Foelie' is dus één van de specerijen die het schip naar Nederland bracht. Dat is antwoord D. Wie kan nog een paar specerijen noemen? ...*

(Antwoord D: een specerij)

2. *Welke zin past het best op plaats 1? Vul de zinnen één voor één in in de tekst. Welke zin past het best in de tekst? Er moet een logisch stukje uitkomen dat goed te begrijpen is (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Lees ook het stukje ervoor en erna om te kijken of het goed past. Ervoor staat iets over een piratenkapitein. Zin D past daar niet goed bij, want wat piraten doen is meestal niet zo positief! Zin B past wel bij een piraat. A en C zouden misschien wel kunnen, maar passen toch minder bij een piraat dan antwoord B. Het beste antwoord is daarom B.*

(Antwoord B: Hij plundert kustdorpen en entert schepen.)

3. *Waarom haalt de kapitein alleen bemanningsleden uit weeshuizen? Het antwoord staat in de tekst, dus je moet even **zoekend lezen**. Lees het stukje waarin het antwoord staat voor (regel 17 t/m 19). Welke van de vier antwoorden past bij dit stukje tekst? Antwoord C, want dat staat bijna letterlijk in de tekst.*
(Antwoord C: Omdat niemand anders nog voor de kapitein wil werken.)
4. *Wat werd uiteindelijk de ondergang van de kapitein? Waarom liep het zo slecht af met de kapitein? Zoek even in de tekst waar iets over ondergang staat. In regel 21 staat: 'Maar aan zijn succes komt een eind'. Het stukje daarna moet je even **nauwkeurig lezen**. In regel 27 staat: 'Willem van der Decken tart alle regels, het fatsoen en de elementen en dat wordt zijn ondergang'. Tarten betekent: aan zijn laars lappen, zich er niets van aantrekken. Welke regels had hij ook alweer gebroken? ... Hij was gaan varen met Pasen, hoewel dat helemaal niet mocht en er was ook nog eens een storm.*
(Antwoord C: Hij ging toch varen, hoewel het Pasen was en het stormde.)
5. *In welke eeuw leefde Willem van der Decken? Over welke eeuw gaat het in de tekst? Ik heb het nergens zien staan. Maar er staat wel een jaartal in. Als je **zoekend leest** heb je hem zo gevonden: 1678. Dat is dus in de 17^e eeuw.*
(Antwoord B: in de 17^e eeuw)
6. *"De bemanning is de wanhoop nabij." Hoe kun je dit met andere woorden zeggen? 'De wanhoop nabij zijn' is een **uitdrukking**. Misschien ken je die uitdrukking. Dan kun je het antwoord meteen invullen. Zo niet, dan kun je **strategie 3** gebruiken (**Woorden of uitdrukkingen leren uit de tekst**). We **lezen** een stukje **terug**. Ervoor staat: De kapitein wil met Pasen uitvaren, op een feestdag, en het stormt ook nog eens verschrikkelijk. Zou de bemanning dan vertrouwen hebben in de kapitein? Nee. Zou de bemanning bang zijn dat het slecht afloopt? Ja, dat denk ik wel, dus antwoord B is juist.*
(Antwoord B: De bemanning denkt dat het heel slecht zal aflopen.)
7. *Waarom staat hier vaeren en Paesen? Dit is eigenlijk echt zo'n vraag waarbij je het antwoord gewoon moet weten. Maar wat doe je als je het antwoord niet weet? Dan ga je logisch nadenken en kijken welke antwoorden afvallen. En je probeert je eigen **voorkennis** te **gebruiken** (**strategie 1**). Wat zou het meest logische antwoord zijn? Antwoord B, want in de 17de eeuw werden veel woorden anders geschreven dan tegenwoordig.*
(Antwoord B: Zo werden deze woorden vroeger gespeld.)
8. *Waar past deze zin het best? Plaats de zin achter ieder van de mogelijkheden, één voor één. En dan logisch nadenken; het moet een stukje worden dat goed te begrijpen is (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Waar krijg je een begrijpelijk verhaal met die zin erbij? Dat kan alleen maar antwoord C zijn.*
(Antwoord C: Achter: "... kapitein blootlegt.")
9. *Wat bedoelt de schrijver met 'het duistere dubbelleven' van de kapitein? Een dubbelleven, dat is misschien een onbekend woord voor je, maar je kunt het **in stukjes hakken**. Het bestaat uit twee gemakkelijke woorden: 'dubbel' en 'leven', eigenlijk twee levens. En dat heeft de kapitein dus ook: twee levens. Als je de tekst goed hebt gelezen, weet je dat. Aan de ene kant is hij kapitein op een mooi schip en aan de andere kant is hij een gemene piraat. Wat is dan het duistere dubbelleven? Welk antwoord klopt bij wat je gelezen hebt? A en B zouden allebei kunnen. Waarom is A beter dan B? Bij B gaat het over iets wat hij heeft en niet over zijn leven. Dat staat alleen bij A.*
(Antwoord A: Dat de kapitein in het geheim ook nog piraat is.)
10. *Welke **bewering** is niet waar? Als je de tekst goed gelezen hebt en steeds goed hebt nagedacht, weet je het antwoord misschien wel. We nemen de antwoorden één voor één door. A. Het spookschip lijkt te vliegen boven de wolken. Dat is waar, het spookschip lijkt inderdaad te vliegen (r. 41). De kapitein leidt inderdaad een dubbelleven, daar hebben we het net bij de vorige vraag over gehad. Onder het huis van de kapitein is een geheime schatkamer, dat klopt ook (r. 14 en 15). Iedereen wil varen op 'Den Hollander'. Dat is niet waar! We hadden juist gelezen dat bijna niemand wil werken voor de kapitein. (r. 18 en 19).*
(Antwoord D: Iedereen wil varen op 'Den Hollander'.)
11. *Wat kun je afleiden uit het woord 'omdat'? 'Omdat' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je wat er gaat komen. Als er 'omdat' staat, wat komt er dan meestal? ... Een **oorzaak** of een **reden** (een uitleg waarom iets zo is). Welk antwoord zou hier dan het beste zijn? Antwoord D, want daar staat een oorzaak. Elk contact zou ongeluk, dood en verderf brengen. Wat is hier de oorzaak? ... Contact met het schip. En wat is hiervan dan het **gevolg**? ... Dat er dood en verderf komt.*
(Antwoord D: Na het woord 'omdat' volgt een oorzaak.)

12. Wat voor **soort tekst** is dit? Om hier achter te komen, moet je bedenken wat **de bedoeling van de schrijver** is met dit stukje tekst. Wil hij een **verhaal vertellen**, **informatie geven**, zeggen hoe je iets moet doen (**instructie geven**) of **mensen overtuigen** (een **betoog** houden met **argumenten** erbij)? Hij wil een verhaal vertellen. In een verhaal heb je meestal **hoofdpersonen** en **grappige of spannende gebeurtenissen**. Dit is wel een spannend verhaal. Het is dus een verhalende tekst.

(Antwoord A: een verhalende tekst)

13. Wat is de **hoofdgedachte** of de **moraal** van deze tekst? Je moet dan bedenken wat volgens jou het **allerbelangrijkste** is in de tekst. Een **hoofdgedachte (strategie 6)** kan ook een moraal zijn; een belangrijke les die je kunt leren van een verhaal. Uit dit verhaal kun je ook een les leren. Welk antwoord is het beste? A is raar. Waarom is antwoord B niet goed? Dat is niet de wijze les die de schrijver wil geven, want uiteindelijk werd de kapitein gestraft. C zou wel kunnen maar D is beter. In D staat de beste moraal, de belangrijkste les.

(Antwoord D: Als je alle regels aan je laars lapt, loopt het slecht met je af.)

14. Uit hoeveel alinea's bestaat deze tekst? Je hoeft de tekst niet te lezen maar hem alleen maar **globaal** door te kijken om de alinea's te tellen. Een **alinea** is een stukje tekst met zinnen die inhoudelijk bij elkaar horen. Een nieuwe alinea begint op een nieuwe regel. Soms wordt er bij een nieuwe alinea een stukje **ingesprongen**, soms zie je een **witregel**. Soms is het minder duidelijk, dan beginnen ze wel op een nieuwe regel maar ze springen niet in en er is ook geen witregel. Dat zie je veel in leesboeken. Hier is de tekst steeds een stukje ingesprongen bij elke nieuwe alinea. Als je al die stukjes telt, kom je tot zeven alinea's.

(Antwoord C: zeven)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 15 t/m 23 gaan over 'De Efteling'.

15. Wat voor een verhaal is 'De Vliegende Hollander'? Het staat in de tekst. Kunnen jullie je nog herinneren waar? We gaan **zoekend lezen**. Het staat ergens bovenaan, in regel 50 en 51. Het antwoord staat dus **letterlijk** in de tekst. Het is dus antwoord A. Weten jullie trouwens het verschil tussen een **sage**, een **sprookje**, een **fabel** en een **legende**? ... Dat is ook heel moeilijk aan te geven. Het zijn allemaal **traditionele volksverhalen**; verhalen van vroeger. Meestal hebben die verhalen ook een **moraal**. Bij een fabel zijn de **hoofdpersonen** vaak dieren die kunnen spreken. En hoe herken je een sprookje? Dat begint vaak met de woorden 'Er was eens ...'.

(Antwoord A: sage)

16. Wat is volgens de tekst 'de Efteling-traditie'? We kijken eerst of het uitgelegd wordt in de tekst (**strategie 3, Woorden leren uit de tekst**). Het helpt als je weet wat een traditie is. Een traditie is een gewoonte; met een verjaardag is het bijvoorbeeld traditie dat we voor elkaar zingen. Wat is bij de Efteling een traditie? Staat dat in de tekst? Ja, als je even verder leest, staat wat ze altijd doen: dat de attractie bij de Efteling altijd begint vanuit een verhaal. En niet andersom, zoals bij veel andere parken.

(Antwoord A: Bij de Efteling gaan ze altijd uit van een verhaal.)

17. Hoe kun je dit met andere woorden zeggen? Lees de zin voor. Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet je weten wat de zin betekent. Als je het niet weet, probeer je **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)**, je **leest** een stukje **terug** en een stukje **verder** en je denkt logisch na: wat zou een goed antwoord kunnen zijn? Probeer de zinnen één voor één en let er op dat de zin hetzelfde blijft betekenen. Loop de antwoorden langs. Antwoord C en D vallen af, daar staat niets over in de tekst. Dan blijven antwoord A en B over. Staat er in de tekst dat de Efteling het allerbest bezochte park is? Nee, het staat op de lijst van best bezochte parken. Antwoord B past dus het beste.

(Antwoord B: De Efteling hoort bij de best bezochte parken van Europa.)

18. Wat betekent 'et cetera'? Als je weet wat het betekent, kun je het goede antwoord meteen omcirkelen. Als je het niet weet moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees de tekst eromheen. Wordt het woord uitgelegd? Niet echt. Laten we dan de antwoorden bekijken. Welk antwoord zou het best passen op de plek van 'et cetera'? Welke antwoorden zijn zeker niet goed? C en D! Bij D staat bijvoorbeeld niet wat het woord betekent, alleen uit welke taal het komt. A en B blijven over. Wat lijkt je het meest logisch? Als je het niet weet moet je gokken. Zou het een **synoniem** zijn of een soort thema als piraten? Kun je misschien je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**? Heb je dit woord wel eens ergens zien staan? Het wordt veel gebruikt in **informatieve teksten**. Het juiste antwoord is B: et cetera is een synoniem voor enzovoort.

(Antwoord B: Et cetera is een synoniem voor 'enzovoort'.)

19. Naar wie verwijst de schrijver als hij het woord 'je' gebruikt? 'Je' is een **verwijswoord**. Om te weten te komen waar een woord naar verwijst, hebben we geleerd dat we meestal een stukje **terug** moeten **lezen** en soms een stukje **vooruit**. Hier vinden we alleen geen woord waar 'je' naar verwijst! We moeten het dus anders aanpakken en logisch nadenken. Antwoord B en D vallen af. We moeten nu alleen nog kiezen tussen 'de lezer van de tekst' en 'degene die het park bezoekt'. Dat is iets lastiger. Het beste antwoord is: degene die het park bezoekt, want die kan het zelf beleven.
(Antwoord C: Naar degene die het park bezoekt.)
20. Wat is hier de betekenis van 'nietsvermoedend'? Lees de zin voor. Als je het woord kent, kun je het antwoord meteen invullen. Zo niet, dan kun je het **woord in stukjes hakken**, 'niets' en 'vermoeden'. Maar weet je dan wat meer? Als we de antwoorden één voor één proberen, passen ze eigenlijk allemaal wel. Maar toch klinkt één antwoord het beste in de tekst. Dat is het antwoord dat het meest logisch is, antwoord C.
(Antwoord C: Zonder dat je iets in de gaten hebt.)
21. Welk **kopje** past het best op plaats 2? Bekijk de tekst nog even **globaal**. Waar gaat het vooral over? De schrijver vertelt wat er allemaal gebeurt als je aan deze attractie meedoet en hoe spannend dat is. Welk antwoord past daar het beste bij? Dat kan toch alleen maar antwoord A zijn. De andere antwoorden passen niet echt goed boven de tekst.
(Antwoord A: De Vliegende Hollander: een topattractie!)
22. In de attractie 'De Vliegende Hollander' kom je letterlijk terecht in ...? '**Letterlijk**' betekent dat het echt precies zo is. Antwoord A kan dus niet, omdat je niet echt in een nachtmerrie terecht komt. Je zit ook niet in een draaimolen of in een doolhof. Maar wel in een achtbaan, want dat staat letterlijk in de tekst (r. 89), antwoord D dus. Het **tegenovergestelde** van letterlijk is **figuurlijk**.
(Antwoord D: achtbaan)
23. Wat is de **bedoeling van de schrijver** met regel 61 t/m 92? Wie is de schrijver eigenlijk? Bij de bron zien we dat de tekst van de website van de Efteling komt. Dat is erg belangrijk! De schrijver wil natuurlijk dat wij ook allemaal in die attractie willen en naar de Efteling komen. Daarom maakt hij er een mooi, spannend verhaal van. Het is dus **reclame**.
(Antwoord B: De schrijver wil reclame maken voor de attractie.)

Antwoorden

1. D
2. B
3. C
4. C
5. B
6. B
7. B
8. C
9. A
10. D
11. D
12. A
13. D
14. C
15. A
16. A
17. B
18. B
19. C
20. C
21. A
22. D
23. B

Lesdoel: Tekstbegrip vergroten door interactie over oplossingsmethoden bij het beantwoorden van (meerkeuze)vragen. Tevens leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, titel, illustraties, tussenkopjes, vetgedrukte en schuingedrukte woorden, nauwkeurig lezen, zoekend lezen, terug lezen, verder lezen, voorkennis gebruiken, auteur, synoniem, hoofdgedachte, moraal, kern, soort tekst, betogende tekst, mening, argumenten, gebruiksaanwijzing, recept, instructieve tekst, brief, aanhef, afzender, digitaal krantenbericht, bronvermelding, website, woord in stukjes hakken, bewering, uitdrukking, beeldspraak, woord opsplitsen, afkorting, signaalwoord, tegenstelling, alinea.

Lesonderdelen

1. Stillezen van de tekst (5-10 min.)
2. Vragen beantwoorden (35-50 min.)

Benodigdheden

Oefentekst *Prehistorie* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

N.B. De tekst is vrij lang. U kunt hem eventueel in twee delen behandelen.

1. Start Lesdoel bespreken (1 min.)

Jullie gaan vandaag een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. We gaan oefenen hoe we die vragen zo goed mogelijk kunnen maken.

2. Zelfstandig de tekst lezen (5-10 min.)

Deel de teksten en de vragen uit.

Globaal lezen

Instructie: *Kijk even 1 minuut naar de tekst. Bekijk de hele tekst **globaal**. Bekijk de **titel**, de **illustraties**, de **tussenkopjes**, de **vetgedrukte en schuingedrukte woorden**, en dergelijke.*

Na 1 minuut zegt u: *Jullie kunnen nu wel voorspellen waar de tekst over gaat (**strategie 0, Voorspellen**). En misschien weet je iets over het onderwerp (**strategie 1, Voorkennis activeren**).*

Nauwkeurig lezen

Instructie: *Je gaat nu de tekst goed lezen, **nauwkeurig**. Belangrijk is dat jullie heel goed nadenken bij het lezen. Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? Ja, strategie 2: het stukje wat langzamer lezen. Als je een stukje dan nog niet begrijpt, lees je verder. Want je moet er ook niet te lang over doen.*

Vraag na het lezen: *Wie vond het een moeilijke tekst? ...*

Ja, dat is het ook wel. Maar daar moet je niet van schrikken. Het is niet erg als je nog niet alles helemaal begrijpt. Heel vaak kun je toch wel de vragen beantwoorden ook al snap je niet alles. Dus niet in paniek raken bij een moeilijke tekst. Gewoon proberen, dan kom je een heel eind.

3. Vragen beantwoorden bij de tekst (35-50 min.)

Instructie: *Jullie gaan nu de vragen maken. De vragen gaan vaak over een kort stukje in de tekst. Je moet bij het beantwoorden van de vragen dus **zoekend lezen**: je zoekt in de tekst naar het antwoord. Het is dus niet meer nodig om de tekst weer helemaal te lezen. Je zoekt alleen naar de plaats waar het antwoord staat. Let ook op de **tussenkopjes** bij de vragen. Daar staat vaak welke vragen bij welk stuk tekst horen. Hier staat bijvoorbeeld: Vragen 1 t/m 8 gaan over 'Prehistorische grottekeningen van kinderen ontdekt.'*

Om te voorkomen dat het maken en bespreken van de vragen te eentonig wordt, kunt u (binnen één les of tussen verschillende lessen) variëren in de manier waarop u de vragen behandelt. Er zijn diverse mogelijkheden:

1. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1 en kijken daarna in tweetallen of in groepjes of ze hetzelfde antwoord hebben. Ze mogen overleggen en verbeteren. Zo leren ze van elkaar oplossingsmethoden. Bespreek daarna klassikaal het antwoord. Vervolgens gaan de kinderen verder met opdracht 2. Enzovoort.
2. Als bij 1, maar nu maken de kinderen in tweetallen eerst alle vragen en u bespreekt deze in één keer na.
3. De kinderen maken zelfstandig opdracht 1. U bespreekt deze meteen na. Vervolgens maken ze opdracht 2. Enzovoort.
4. De kinderen overleggen in groepjes van drie of vier leerlingen wat het goede antwoord is, waarbij ze leren van elkaars oplossingsmethoden. U bespreekt het antwoord meteen na. Zo behandelt u alle vragen.
5. Mogelijkheid 4 kan ook in wedstrijdvorm. Voorwaarde is dan dat de kinderen in heterogene, ongeveer even sterke groepjes zitten. U nummert de kinderen in elk groepje van 1 t/m 4. Per groep hebben de kinderen een A-, B-, C-, D- en E-kaartje. Per vraag overleggen de kinderen een paar minuten (zet de timer!). Zorg ervoor dat alle groepsleden betrokken worden bij het bepalen van het antwoord; laat de voorzitter van de groep iedereen een beurt geven. Meeste stemmen tellen. Als de tijd om is, noemt u een groepsnummer, bijvoorbeeld 4, en alle kinderen met nummer 4 steken direct het kaartje met het antwoord van hun groep omhoog. Als het antwoord goed is, heeft de groep 1 punt verdiend. U houdt de score bij op het bord. Daarna bespreekt u met de kinderen het antwoord met behulp van onderstaande instructie. Bij de volgende vraag noemt u weer een ander nummer die het antwoord voor de groep mag geven. Enzovoort. De groep die aan het eind de meeste punten heeft, is winnaar.

Bij de nabespreking is het mogelijk om te differentiëren. U kunt bijvoorbeeld beslissen dat kinderen met een zeer hoge score op begrijpend lezen niet of slechts ten dele aanwezig zijn bij de nabespreking. De allerzwakste lezers kunnen eventueel in een klein groepje onder begeleiding de vragen oefenen en nabespreken.

Besteed aandacht aan het proces: Vraag bij de nabespreking wat de kinderen gedaan hebben om het juiste antwoord te vinden en leg indien nodig uit wat ze hadden kunnen doen. U kunt hierbij gebruik maken van de uitleg bij de vragen hierna. Hierbij komen ook belangrijke leesbegrippen aan de orde.

4. Instructie bij de vragen van oefentekst 6

Let op de **kop** boven de vragen: Vragen 1 t/m 8 gaan over de tekst 'Prehistorische grottekeningen van kinderen ontdekt'. Als je van die kopjes of **tussenkopjes** ziet staan bij de vragen, hoe kun je de tekst dan het beste lezen? Alles in één keer of eerst het eerste stuk en dan de vragen die bij dat stuk horen beantwoorden? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent.

1. Waar duidt het woord 'onwaarschijnlijk' op? Als je het woord kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Zo niet, dan probeer je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)**. Je **leest** een stukje **terug** of **verder** en denkt logisch na. Als we naar de antwoorden kijken, valt er gelijk al één af, antwoord D. Wat denken jullie: zouden de onderzoekers het niet zeker, echt zeker of bijna zeker weten dat de tekeningen door kinderen gemaakt zijn? Echt zeker zijn ze nooit en als ze er helemaal niet zeker van zouden zijn, dan zou het nooit in de krant komen. Ze zullen er dus wel bijna zeker van zijn.

(Antwoord C: Dat het bijna zeker is.)

2. Hoe weten we dat de grottekeningen gemaakt zijn door kinderen? Het antwoord staat in de tekst. Als je het niet meer weet moet je even **zoekend lezen**! Lees het stukje waarin het antwoord staat (r. 13 t/m 15).

(Antwoord D: Door de afdrukken van hun vingers.)

3. Wie heeft volgens de onderzoekers de mooiste tekeningen gemaakt? Ook dit antwoord kunnen we terugvinden in de tekst. Hier moet je dus weer **zoekend lezen**. Het staat in regel 19 en 20.

(Antwoord B: Een meisje van ongeveer vijf jaar.)

4. Hoe weten we dat de kinderen soms hulp kregen van volwassenen? Ook hier moeten we weer **zoekend lezen**. Let op de **kopjes**. Als we logisch nadenken kunnen we het best het stukje onder het kopje 'Hulp' nog eens lezen. We weten dat de kinderen soms hulp kregen, omdat de tekeningen soms wel erg hoog zitten. Ze zijn waarschijnlijk opgetild door volwassenen (regel 29 t/m 32).

(Antwoord A: Doordat sommige tekeningen erg hoog zitten.)

5. Wat past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, vullen we de antwoorden allemaal één voor één in. Je moet dan ook goed het stukje ervoor lezen en nadenken waarom het woord wel of niet op die plek past. Dus logisch nadenken of het een begrijpelijk stukje is (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welke antwoorden zullen zeker fout zijn? B en D, want in de prehistorie hadden ze nog geen wagens en auto's. Hier **gebruik** je dus je eigen **voorkennis** (**strategie 1**). Antwoord A zou kunnen, maar staat een beetje vreemd in deze tekst. Antwoord C is het meest logisch.

(Antwoord C: 12 geiten)

6. Welk woord had de **auteur** ook kunnen gebruiken in plaats van 'aldus'? Ook al ken je het woord 'aldus' niet, toch kun je het goede antwoord vinden. We kunnen ook de antwoordmogelijkheden één voor één invullen op de plaats van het woord 'aldus', net als bij de vorige vraag, en dan kijken of er een logisch, begrijpelijk stukje uit komt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). We lezen het stukje ervóór. Cooney belooft, hoopt en vraagt niets (A, C en D), dus dan blijft alleen antwoord B over. Het woord 'volgens' betekent hetzelfde als 'aldus'. Het is dus een **synoniem** van 'aldus'.

(Antwoord B: volgens)

7. Wat is de **hoofdgedachte** van deze tekst? Hoe bepaal je ook alweer de hoofdgedachte van een tekst? ... Je schrijft in één zin op wat het belangrijkste is van de tekst. Of je kijkt of er een **moraal** in de tekst zit, waar je iets van kunt leren. Onbelangrijke details horen niet in een hoofdgedachte thuis. In deze tekst staat niet echt een moraal. In antwoord A, B en D worden minder belangrijke dingen genoemd. C geeft wel het belangrijkste van de tekst weer. Dat is de **kern**, daar gaat het om.

(Antwoord C: In een prehistorische grot zijn kindertekeningen gevonden.)

8. Wat voor **soort tekst** is dit? Laten we de antwoorden één voor één bekijken. Is hier sprake van een **betogende tekst**? Wil de schrijver ons overtuigen met zijn **mening** en **argumenten**? Nee. Wil hij ons stap voor stap instructie geven, zoals bij een **gebruiksaanwijzing** of een **recept** uit een kookboek? Nee, het is ook geen **instructieve tekst**. Is het een **brief**? Er staat wel een plaatsnaam boven, maar nee, er staat geen **aanhef** boven en geen **afzender** onder. Het is dus antwoord C, een **digitaal krantenbericht**. Hoe weet je dat het bericht digitaal is? Dat kun je zien aan de **bronvermelding** die eronder staat: www.NU.nl. Het bericht komt dus van een **website**.

(Antwoord: C: een digitaal krantenbericht)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 9 t/m 15 gaan over de tekst 'Scrat'.

9. Wat is volgens de tekst het verschil tussen een gewone eekhoorn en een sabeltand-eekhoorn? We gaan zoekend lezen in de tekst. Het staat in regel 38 en 39. Maar we kunnen ook logisch nadenken, net als wanneer we een moeilijk woord tegenkomen (**strategie 3, Woorden leren uit de tekst**). Je kunt het **woord in stukjes hakken**. De naam sabeltand-eekhoorn zegt het eigenlijk al. Het is een eekhoorn met tanden als sabels, lange scherpe messen.

(Antwoord D: De gewone eekhoorn heeft geen lange hoektanden.)

10. Waarom worden resten van sabeltand-eekhoorns niet vaak teruggevonden? Het antwoord staat in de tekst. Als je het niet meer weet, moet je weer even **zoekend lezen**! Zie regel 40 t/m 43. Daar staat dat de resten van de sabeltand-eekhoorn kwetsbaarder en kleiner zijn dan die van mammoeten en dinosaurussen. Het goede antwoord is dus D.

(Antwoord D: Omdat sabeltand-eekhoorns zo klein en kwetsbaar zijn.)

11. Waar verwijst 'dit dier' naar? 'Dit dier' verwijst naar een dier dat al eerder genoemd is in de tekst. Om te weten te komen waar het naar verwijst moet je een stukje terug lezen. Op het eerste gezicht lijkt het of het antwoord er vlak voor staat: eekhoorn, maar dan klopt het verhaal niet. Als je logisch nadenkt en je eigen **voorkennis gebruikt (strategie 1)** weet je dat een gewone eekhoorn geen heel lange hoektanden heeft, zoals op het plaatje. In dit geval moet je dus nog verder teruglezen. Dan lees je dat het om een sabeltand-eekhoorn gaat.

(Antwoord A: de sabeltand-eekhoorn)

12. Welke **bewering** is waar? Bekijk de antwoorden. Klopt antwoord A? Nee, want Scrat is een filmfiguur en niet echt een prehistorisch dier. Klopt B? Ook niet, want de bedenkers kenden die sabeltandtijger helemaal niet, want die was toen nog niet ontdekt. D klopt ook niet. Dus het goede antwoord is C. Het was toeval dat Scrat op die sabeltand-eekhoorn leek.

(Antwoord C: Scrat lijkt toevallig op een dier dat heel vroeger leefde.)

13. Welke **bewering** is waar? We bekijken de antwoorden. Die lijken allemaal erg op elkaar. Hier moet je de antwoorden dus heel **nauwkeurig lezen**. Wat was ook alweer de volgorde waarin de dieren bedacht of ontdekt werden? Bij de vorige vraag hebben we het daar ook al over gehad. Scrat werd bedacht toen niemand nog iets wist van die sabeltand-eekhoorn. Pas later zijn de resten van dat dier ontdekt. Dus antwoord A is het juiste antwoord.

(Antwoord A: Scrat werd bedacht voordat de Cronopia Denticutis werd ontdekt.)

14. Wat betekent 'het witte doek'? Als je de **uitdrukking** 'het witte doek' niet kent, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit de tekst**). We lezen een stukje terug en een stukje verder. Maar daar staat eigenlijk niets wat ons verder kan helpen. Maar misschien weet je nog wat er in het begin stond: Het gaat er hier over een film (Ice Age) waarin Scrat een rol speelt. **Gebruik** je eigen **voorkennis (strategie 1)**. Wat heb je in een bioscoop? ... Een wit bioscoop scherm. Het meest logische is dus dat met 'het witte doek' het bioscoop scherm wordt bedoeld. Dat is een vorm van **beeldspraak**: 'het witte doek' klinkt beeldender dan gewoon 'bioscoop scherm'.

(Antwoord B: het bioscoop scherm)

15. Welke **titel** zou nog beter passen? Bij het kiezen van een titel blijf je altijd dicht bij het onderwerp van de tekst. Het lijkt eigenlijk best veel op het bepalen van de **hoofdgedachte (strategie 6)**. Wat is het belangrijkste waar de tekst over gaat? Loop de antwoorden één voor één langs. Welke titel maakt je het meest nieuwsgierig en past het beste bij de tekst? Dat is antwoord C.

(Antwoord C: Scrat leefde echt)

Let weer op het **tussenkopje**: Vragen 16 t/m 23 gaan over de tekst 'Interpol waarschuwde voor hoorndieven'.

16. Wat is Interpol? Wat denk je? Als je al weet wat Interpol is, heb je geluk. Als je het niet weet, wordt het iets lastiger, want het staat niet in de tekst uitgelegd. Wel kunnen we het **woord in stukjes verdelen**. We kunnen Interpol **opsplitsen** in twee woorden: 'inter' en 'pol'. Welk antwoord past daarbij? De internationale politie. Interpol is dus een soort **afkorting**.

(Antwoord A: de internationale politie)

17. Zeg met andere woorden 'De dieven zijn eerder poolshoogte komen nemen'. 'Poolshoogte nemen', dat is een **uitdrukking**. Hierbij kunnen we **strategie 3** toepassen (**Woorden of uitdrukkingen leren uit de tekst**). We moeten een **stukje terug** of **verder lezen** en logisch nadenken. Er staat dat ze eerder poolshoogte zijn komen nemen voordat ze vrijdag inbraken. Ze hebben dus voor vrijdag al iets gedaan. Antwoord A en B vallen af. Al eerder een ladder komen brengen is niet echt logisch, dat hadden de medewerkers van het museum opgemerkt. Het is dus antwoord D. Als je het antwoord niet weet, moet je gokken.

(Antwoord D: De dieven hebben al eerder rondgekeken.)

18. Wat kun je afleiden uit het woord 'hoewel'? 'Hoewel' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je wat er gaat komen. Als er 'hoewel' staat, wat komt er dan meestal? ... Een tegenstelling. Staat dat antwoord erbij? ... Ja, het moet dus wel antwoord A zijn. Laten we het nog even controleren met de tekst. Lees de zin. Het alarm was afgegaan, dus dan zou je verwachten dat de dieven gepakt worden, maar dat is juist niet gebeurd. Het is inderdaad een tegenstelling.

(Antwoord A: In de zin staat een tegenstelling.)

19. Waarom worden de hoorns van neushoorns vaak gestolen? Als je het goed onthouden hebt, weet je het antwoord al, anders moet je even **zoekend lezen**. Eén van de **tussenkopjes** is 'Geneesmiddel', dat is gelijk al het antwoord. We kunnen ook een stukje lezen om helemaal zeker te zijn. (r. 62 t/m 64). Het is dus inderdaad een geneesmiddel.

(Antwoord C: Om ze te gebruiken als geneesmiddel.)

20. Wat betekent een 'replica'? Als je het woord 'replica' kent, kun je het goede antwoord meteen aankruisen. Als je het woord niet kent, kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). We lezen de zin en proberen logisch na te denken. De kop was een replica, maar de hoorns waren echt. Het woord 'maar' (**signaalwoord**) geeft aan dat er een **tegenstelling** is. Als de hoorns echt waren, wat zou de kop dan zijn? ... Niet echt, nep, namaak! Welk antwoord past daar het beste bij? Dat is dus B: een kopie.

(Antwoord B: een kopie)

21. Wie is Kees Moeliker? Die naam moeten we even opzoeken in de tekst, dus **zoekend lezen**. Hij wordt genoemd in regel 53 en in regel 62. Er staat dat hij een conservator is. Dan zal D sowieso afvallen. En B valt ook af, want Jelle Reumer was directeur. Het moet dus A of C zijn, iemand van het museum of iemand van Interpol. Het is niet Interpol, want Interpol had alleen gewaarschuwd. De 'gewone' politie heeft de zaak onderzocht. Het juiste antwoord is dus A. Misschien kun je bij deze vraag ook je **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Als je namelijk weet wat een conservator is, weet je dat hij in het museum werkt. Een conservator heeft de zorg voor alle voorwerpen in het museum.

(Antwoord A: iemand die in het museum werkt.)

22. Wat betekent 'originele objecten' hier, in deze tekst? We proberen de antwoordmogelijkheden één voor één. 'Origineel' is een woord met twee betekenissen: het kan 'bijzonder' betekenen (een origineel idee) maar ook 'echt' (een echt, origineel voorwerp van vroeger). Wat betekent het in deze tekst? Hier betekent het 'echt'. Dat weet je door de zin die ervoor staat. Daar gaat het over replica's neerzetten in plaats van echte voorwerpen, en dat wil de directeur niet.

(Antwoord A: de echte voorwerpen van vroeger)

23. Wil de directeur alles gaan vervangen door namaak? Wat wil de directeur? Zoek in de tekst waar het over de directeur gaat. Dat is in de laatste **alineea**. Daar staat: Alle oude voorwerpen vervangen door replica's had volgens de directeur geen zin, hij wil originele voorwerpen tentoonstellen. Welk antwoord past hier het beste bij? Antwoord B.

(Antwoord B: Nee, want in het museum horen originele voorwerpen.)

Antwoorden

1. C	13. A
2. D	14. B
3. B	15. C
4. A	16. A
5. C	17. D
6. B	18. A
7. C	19. C
8. C	20. B
9. D	21. A
10. D	22. A
11. A	23. B
12. C	

Benodigdheden

Tekst *Sterrenkijken met een supertelescoop* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het eerste rapport. Jullie gaan een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Jullie krijgen in totaal een uur de tijd om de toets te maken; voor het lezen van de tekst en het maken van de vragen.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. Instructie: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, het stukje wat langzamer lezen (strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?). Als dat niet helpt, lees je gewoon verder, want je moet er ook weer niet te lang over doen.*

Vervolgens deelt u de tekst uit. Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Je gebruikt strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Als blijkt dat de meeste kinderen na een uur nog niet klaar zijn, kunt u hen nog wat extra tijd geven.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. A	12. D
2. D	13. C
3. C	14. B
4. D	15. D
5. A	16. D
6. B	17. C
7. C	18. C
8. A	19. C
9. B	20. A
10. C	21. B
11. B	22. B

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	=	heel goed
3, 4 en 5 fouten	=	goed
6, 7 en 8 fouten	=	voldoende
9, 10 en 11 fouten	=	onvoldoende
12 fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	=	10	7 en 8 fouten	=	6
1 en 2 fouten	=	9	9 en 10 fouten	=	5
3 en 4 fouten	=	8	11 en 12 fouten	=	4
5 en 6 fouten	=	7	meer dan 12 fouten	=	3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen. Als de nabespreking te lang duurt, kunt u deze eventueel in tweeën splitsen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 1

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: kop, zoekend lezen, terug lezen, verder lezen, voorkennis gebruiken, auteur, synoniemen, afkorting, alinea, verband tussen zinsdelen, signaalwoord, gevolg, oorzaak, voorkennis gebruiken, nauwkeurig lezen, argumenten, titel, hoofdgedachte, details, verwijswoord, beeldspraak, letterlijk en figuurlijk taalgebruik, globaal, inspringen, witregel, tussen haakjes, tussenkopje, soort tekst, brief, verhaal, krantenartikel, kolommen, interview, bedoeling/doel van de schrijver.

Hebben jullie gelet op de **kop** die boven de vragen staat: Vragen 1 t/m 15 gaan over 'Sterrenkijken met een supertelefoon' (r. 1 t/m 47)? Hoe heb je de vragen beantwoord? Heb je alle teksten in één keer gelezen of heb je eerst het eerste stuk gelezen en dan meteen de vragen die bij dat stuk horen beantwoord? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent als je daarna de vragen moet beantwoorden.

1. Wat is een 'telescoop'? Misschien ken je het woord al. Zo niet, dan probeer je **strategie 3 (Woorden leren uit de tekst)**. De hele tekst gaat over telescopen. Meestal wordt dan in het begin wel uitgelegd wat het is. We gaan **zoekend lezen** in de tekst. In regel 5 staat er iets over; met een telefoon kun je de vijand al van ver zien aankomen. En in regel 10 staat: Maar wil je verder het heelal inkijken, dan heb je een telefoon nodig. Nu kun je het goede antwoord wel uitkiezen.
(Antwoord A: een soort verrekijker)
2. Wat is niet waar volgens de tekst? Lees de antwoorden, misschien weet je meteen het goede antwoord. Als je het niet weet, moet je **zoekend lezen**. Het is één van de eerste vragen, dus de antwoorden zullen wel in het begin van de tekst staan. Antwoord A is waar, dat staat in regel 2 en 3. Antwoord B is ook waar, dat staat in regel 5 en 6. Antwoord C is ook waar, zie regel 3. Antwoord D zal dan wel niet waar zijn. We lezen antwoord D. Is dat inderdaad niet waar? Staat ergens wat prins Maurits met de telefoon doet? Nee, er staat wel dat Maurits het een prachtig instrument vond. En daarna staat dat Nederland in oorlog was en dat je met zo'n telefoon de vijand al van verre aan zag komen. Dus wat zou Maurits met de telefoon gedaan hebben? Inderdaad: kijken of de vijand er al aan kwam. Er staat nergens dat hij ermee naar de sterren keek. Dus antwoord D is het goede antwoord, want dat is niet waar.
(Antwoord D: Maurits was blij met de telefoon omdat hij ermee naar de sterren kon kijken.)
3. Wat past het best op plaats 1? Vul de zinnen één voor één in en kijk welke zin het best in de tekst past. Hier moet je goed nadenken of de tekst logisch en begrijpelijk wordt met dat antwoord (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Alle antwoorden passen wel, maar ze zijn niet allemaal even logisch. Wat is het meest logische antwoord? De antwoorden A en D zijn minder goed; dat een kijker uit Italië komt of dunder is, is niet echt een goede reden dat ze beter zijn. Antwoord B is ook een beetje raar. Het antwoord dat overblijft is C.
(Antwoord C: dan de kijktjes van Lipperhey.)
4. Wat is het 'heelal'? Als je het woord 'heelal' kent, kun je het goede antwoord meteen omcirkelen. Als je het woord niet kent, moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Eerst het woord 'heelal' opzoeken, het staat in regel 10. Nu een stukje **terug** en een stukje **verder lezen**. In de zin ervoor staat wel iets wat je kan helpen. Met een telefoon kun je nog voorbij de sterren kijken. Antwoord D past daar het best bij. Je kunt hier ook je eigen **voorkennis gebruiken** (**strategie 1**). Misschien weet je wel iets over ruimtevaart en over de ruimte?
(Antwoord D: het universum of de ruimte)
5. Wat had de **auteur** op de plaats van 'extreem' kunnen zetten? Als je het woord 'extreem' kent, kun je het goede antwoord meteen omcirkelen, maar anders moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees het stukje voor en na het woord nog eens. Denk logisch na, welk antwoord klinkt het beste als je het op de plaats van 'extreem' zet? Antwoord A en D zouden allebei kunnen, maar welke is het beste? Eigenlijk is antwoord D nog niet sterk genoeg. Extreem groot is niet gewoon groot, maar héél groot, dus vreselijk groot. Uitzonderlijk groot dus. 'Extreem' en 'uitzonderlijk' zijn dus **synoniemen**.
(Antwoord: A: uitzonderlijk)

6. Waarvoor staan de letters ESO? ESO is een **afkorting**. Die vallen meestal wel op in een tekst. We gaan **zoekend lezen** of we de afkorting zien. In de derde **alineea** (regel 16) staat ESO. Het staat achter 'European Southern Observatory' en vóór 'Europese Zuidelijke Sterrenwacht'. Welke van de twee is nu het goede antwoord? ... De eerste letters van 'Europese Zuidelijke Sterrenwacht' komen niet overeen met de letters ESO. Dan is het goede antwoord dus B: European Southern Observatory. Die beginletters kloppen wel met de afkorting ESO.

(Antwoord B: European Southern Observatory)

7. Wat is het **verband tussen** het eerste en tweede deel van de zin? Hier staat weer een **signaalwoord** in: 'zodat'. 'Zodat' geeft je een signaal; het wil je vertellen dat er iets komt. Wat komt er bij 'zodat' meestal? ... Na 'zodat' komt er meestal een **gevolg**. Klopt dat hier ook? Is er een antwoord bij waar in het tweede stukje een gevolg staat? Ja, antwoord C. Even de zin lezen of het helemaal klopt. Staat er in het eerste stukje een **oorzaak**? Ja: 'er wonen weinig mensen' is de oorzaak, en dan komt in het tweede stukje het gevolg: 'zodat het 's nachts aardedonker is'. Want nergens branden lampen.

(Antwoord C: Het eerste stukje is de oorzaak, het tweede stukje het gevolg.)

8. Wat betekent het woord 'ijler'? Als je het woord kent, kun je het antwoord meteen invullen. Zo niet, dan moet je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit de tekst**). Maar helaas, ervoor en erna wordt het woord niet uitgelegd, dus wat moet je nu doen? Eerst kijken welke antwoorden zeker fout zijn: 'viezer' en 'natter' zijn vast niet goed. Dan blijven over 'warmer' en 'dunner'. Antwoord A en D zouden dus allebei goed kunnen zijn. Nu moet je nadenken of je misschien al iets van dit onderwerp weet (**strategie 1, Voorkennis gebruiken**). Heb je het woord al eens eerder gehoord, heb je zelf wel eens iets gezien op tv over de bergen? Bijvoorbeeld dat het boven in de bergen meestal kouder is dan beneden in het dal. Misschien weet je ook dat bergbeklimmers hoog in de bergen vaak moeite hebben met ademen. Dat komt doordat er minder zuurstof in de lucht zit, omdat die lucht dunner of ijler is. Dus antwoord D is ook niet goed, het moet antwoord A zijn.

(Antwoord A: dunner)

9. Waarom wordt de reuzentelescoop van de ESO in de woestijn gebouwd? Het antwoord moet in de tekst staan. We gaan **zoekend lezen** naar het woord ESO. Zo'n afkorting kun je altijd gemakkelijk vinden in een tekst, want die valt op. In regel 15 staat ESO. Het stukje daarna ga je **nauwkeurig lezen**. Er worden twee **argumenten** genoemd waarom de woestijn zo geschikt is om met een telescoop te kijken: het is er 's nachts aardedonker (regel 22) en droge lucht is ook belangrijk (regel 23). Dat is dus antwoord B.

(Antwoord B: Omdat het er droog is en 's nachts erg donker.)

10. Welk **kopje** past het best boven deze **alineea**? Een kopje of **titel** bedenken is niet zo eenvoudig, maar je kunt hierbij denken aan de **hoofdgedachte (strategie 6)**, want die kun je goed als titel voor een stukje gebruiken en dat hebben jullie al vaak geoefend. Lees het stukje nog eens door en probeer dan uit in welk van de antwoorden de hoofdgedachte het meest naar voren komt. De krachtigste sterrenwacht van Europa is het niet, want in de tekst staat dat het de krachtigste sterrenwacht van de wereld is. Dus die valt af. Het gaat ook niet om de doorsnee en om de allereerste sterrenstelsels, dat zijn **details**. Nee, het stukje gaat vooral over de Very Large Telescope. Dat is het beste antwoord.

(Antwoord C: de Very Large Telescope)

11. Waarnaar verwijst het woord 'die' in regel 38? 'Die' is een **verwijswoord**. Bij een verwijswoord moet je meestal een stukje teruglezen in de tekst. In de regel ervoor staat: De Amerikanen hebben plannen voor een telescoop van dertig meter. (r. 37 en 38). Wat komt er nu op de hoge vulkaantop te staan? Antwoord A kan sowieso niet, want 'Amerikanen' is meervoud en dat past niet in de zin. Bij C en D gaat het om andere telescopen. Dan blijft antwoord B over.

(Antwoord B: een telescoop met een doorsnee van dertig meter)

12. In welke regel is er sprake van beeldspraak? Bij **beeldspraak** gebruikt de schrijver een beeld dat niet echt **letterlijk** zo is, maar dat er op lijkt. Het is dus **figuurlijk taalgebruik** en niet letterlijk. Schrijvers gebruiken vaak beeldspraak om een tekst beeldender te maken. Je kunt je dan beter in je hoofd voorstellen hoe iets eruit ziet. In regel 34, 36 en 38 lees ik niets dat beeldspraak zou kunnen zijn. Maar in regel 39 staat dat de Europeanen er nog een schepje bovenop doen. Dat betekent niet dat ze echt met een schepje bezig zijn, maar dat ze nog meer hun best doen. Er staat in diezelfde regel ook nog 'monstertelescoop'. Is die telescoop echt een monster? Nee, dat is ook beeldspraak. Dus twee gevallen van beeldspraak in één regel!

(Antwoord D: regel 39)

13. Hoeveel alinea's heeft dit stuk tekst? Je hoeft de tekst niet weer helemaal te lezen maar hem alleen maar **globaal** door te kijken om de alinea's te tellen. Een **alinea** is een stukje tekst met zinnen die inhoudelijk bij elkaar horen. Een nieuwe alinea begint op een nieuwe regel. Soms wordt er bij een nieuwe alinea een stukje **ingesprongen**, soms zie je een **witregel**. Hier zijn het witregels die aangeven waar een nieuwe alinea begint. Je kunt ze gemakkelijk tellen; het zijn er zes.

(Antwoord C: zes)

14. Wat betekent 'er is veel concurrentie op dit gebied.'? Als je het woord 'concurrentie' kent, kun je het antwoord meteen omcirkelen. Als je het woord niet kent, moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees een stukje **terug** en een stukje **verder**. In het stukje erna staat wel iets wat je kan helpen. Er staat dat er nog veel meer projecten zijn om nieuwe grote telescopen te bouwen. Wat zou 'concurrentie' dan betekenen? Denk na, welk antwoord is het meest logisch? Antwoord B.

(Antwoord B: Er zijn veel anderen die ook de grootste telescoop willen bouwen.)

15. Lees regel 41 t/m 47. Hoe kun je weten wat 'atmosfeer' betekent? Hé, dat is apart. Hier vragen ze niet naar de betekenis van een moeilijk woord, maar ze willen weten hoe je achter de betekenis kunt komen. Als je het woord 'atmosfeer' opzoekt in de tekst (regel 42) zie je al dat het antwoord er **tussen haakjes** achter staat. D is dus het goede antwoord. Er is hier dus sprake van **strategie 3, Woorden leren uit het verhaal**.

(Antwoord D: De auteur heeft het uitgelegd in de tekst.)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 16 t/m 20 gaan over 'Overdag naar bed' (r. 48 t/m 78).

16. Wat voor **soort tekst** is 'Overdag naar bed' (r. 48 t/m 78)? Met **globaal lezen** zie je meteen dat het niet om een **brief** of **verhaal** gaat, dus antwoorden A en B vallen af. Het zou een **krantenartikel** kunnen zijn, maar kranten worden meestal in **kolommen** geschreven. Er staan telkens vragen boven de **alinea's** en die worden door Paul Groot beantwoord. Het is dus in ieder geval een **interview**. Dat is dus het beste antwoord.

(Antwoord D: een interview)

17. Wat past het best op plaats 2? Om te weten welke zin het best past, kun je de zinnen één voor één uitproberen. Je moet ook het stukje tekst ervoor en erna goed doorlezen en logisch nadenken of het begrijpelijk is wat er staat (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Antwoord A kan niet, want er staat dat ze dwars door de woestijn gaan. B kan dus ook niet. Antwoord D past een beetje, maar klinkt toch een beetje raar. Dan blijft antwoord C over als beste antwoord.

(Antwoord C: het een paar uur rijden)

18. Wat vindt Paul Groot het mooiste van zijn beroep? Bij deze vraag kun je het best het stukje **nauwkeurig lezen**. En goed nadenken over wat hij nou het mooiste vindt van zijn beroep (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). In de tekst staat dat hij het het mooiste vindt als hij zelf in de koepel staat, maar dat antwoord staat er niet bij. Maar verderop staat wel waarom hij het zo mooi vindt om in die koepel te staan: je gaat licht binnen krijgen dat misschien wel een paar miljard jaren onderweg is geweest.

(Antwoord C: Dat je licht ziet dat een paar miljard jaar onderweg is geweest.)

19. Wanneer ontbijt Paul Groot meestal? Dat antwoord moet ergens in de tekst staan. We gaan dus **zoekend lezen**. Het moet in het **interview** met Paul Groot staan. Ik kijk even naar de **kopjes** met de vragen van het interview. Op regel 66 staat: Hoe zien je dagen eruit? Daar zou het bij kunnen staan. Nu even **nauwkeurig lezen**. Ja, in regel 68 staat dat hij meestal om drie uur 's middags opstaat en daarna gaat ontbijten.

(Antwoord C: rond drie uur 's middags)

20. Zoek de laatste zin. Bij dit soort vragen staat vaak: Zoek de eerste zin, maar hier staat laatste. **Lees** de vraag dus altijd **nauwkeurig**, want anders ga je de fout in. Dit is moeilijker dan het zoeken van de eerste zin. Nu moet je eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan nu op zoek naar de eerste zin van het verhaaltje. We zoeken de zin waarin verteld wordt om wie en wat het gaat. Er moeten geen woorden inzitten die naar een eerdere zin verwijzen. Bijvoorbeeld: zinnen met een **signaalwoord** of een **verwijswoord** die naar een vorige zin verwijzen, zijn geen goede beginzinnen. Zin A, B en C zijn geen goede beginzinnen, want daar staan verwijswoorden in, die naar een vorige zin verwijzen. Zin D is de beste beginzin: Paul Groot reist regelmatig naar Chili. Wat is daar een goed vervolg op? Wat past het

beste? B. Daar staat ... Dat past mooi achter 'Chili' van de eerste zin. Blijven over A en C. A past goed achter C. Andersom is minder logisch. Dus A is het goede antwoord.
(Antwoord A: Soms ziet hij dan licht dat miljarden jaren onderweg is geweest.)

Let op het **tussenkopje**: Vragen 21 en 22 gaan over 'Zelf door een telescoop kijken' (r. 79-86).

21. Wat is de **bedoeling van de schrijver** met dit stukje? Wat is zijn **doel**? Lees alle antwoorden. Welk antwoord geeft het beste de bedoeling weer? Dat is duidelijk B.

(Antwoord B. Hij geeft informatie voor kinderen die interesse hebben in het heelal.)

22. Wat is waar volgens het laatste stukje tekst? Als je het laatste stukje nog een keer **nauwkeurig leest**, kun je antwoord geven op de vraag. A, C en D zijn niet waar en B wel. In regel 84 staat dat er met een gewone verrekijker ook al heel veel te zien is. Dat is dus antwoord B.

(Antwoord B: Met een gewone verrekijker kun je ook het heelal inkijken.)

Benodigdheden

Tekst *Muziek* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het tweede rapport. Jullie gaan een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Jullie krijgen in totaal een uur de tijd om de toets te maken; voor het lezen van de tekst en het maken van de vragen.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. Instructie: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, het stukje wat langzamer lezen (strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?). Als dat niet helpt, lees je gewoon verder, want je moet er ook weer niet te lang over doen.*

Vervolgens deelt u de tekst uit. Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Je gebruikt strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Als blijkt dat de meeste kinderen na een uur nog niet klaar zijn, kunt u hen nog wat extra tijd geven.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. C	10. B	19. B
2. D	11. D	20. B
3. A	12. C	21. D
4. C	13. C	22. A
5. B	14. D	23. C
6. A	15. C	24. D
7. A	16. C	25. A
8. B	17. A	
9. D	18. B	

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	=	heel goed
3, 4 en 5 fouten	=	goed
6, 7, 8 en 9 fouten	=	voldoende
10, 11 en 12 fouten	=	onvoldoende
13 fouten of meer	=	zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	=	10	7 en 8 fouten	=	6
1 en 2 fouten	=	9	9 en 10 fouten	=	5
3 en 4 fouten	=	8	11 en 12 fouten	=	4
5 en 6 fouten	=	7	meer dan 12 fouten	=	3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 2

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal doorkijken, kop, zoekend lezen, verband zien tussen zinsdelen, signaalwoord, reden, oorzaak, gevolg, opsomming, tegenstelling, voorwaarde, conclusie, in tegenspraak met elkaar, verwijswoord, tussenkopje, voorkennis gebruiken, terug lezen, vooruit lezen, nauwkeurig lezen, verder lezen, relatie leggen tussen zinsdelen, middel, doel, samenvatting, vergelijking, voorbeeld geven, verder lezen, uitdrukking, beeldspraak, figuurlijk taalgebruik, tegenovergestelde, hoofdpersonen, met elkaar gemeen hebben.

Vragen vooraf:

Hebben jullie eerst de tekst en de vragen even **globaal doorgekeken** of ben je meteen begonnen met lezen? Hebben jullie voordat je begon **strategie 0 (Voorspellen)** en **strategie 1 (Voorkennis gebruiken: Dit doet me denken aan ...)** toegepast? Wie van jullie kent één van de drie artiesten? Als je al voorkennis hebt, helpt dat bij het beantwoorden van de vragen.

Hebben jullie gelet op de **kop** die boven de vragen staat: Vragen 1 t/m 9 gaan over tekst 1 'Michael Jackson' (r. 2 t/m 50)? Hoe heb je de vragen beantwoord? Heb je alle teksten in één keer gelezen of heb je eerst het eerste stuk gelezen en dan meteen de vragen die bij dat stuk horen beantwoord? Dat laatste is beter, omdat je anders veel dingen die je gelezen hebt misschien weer vergeten bent als je daarna de vragen moet beantwoorden.

1. Wanneer sloot Michael zich bij de Jackson Brothers aan? Dit is de eerste vraag, en meestal kun je dan het antwoord ook in het begin van de tekst vinden. Je zoekt een jaartal. Jaartallen zijn vaak gemakkelijk te vinden als je **zoekend leest**. Het antwoord staat in regel 6: 1966.
(Antwoord C: 1966)
2. Wat was de eerste nummer-1 hit van Michael Jackson? Dat staat ergens in de tekst. Je moet dus weer **zoekend lezen**. Het zal ook wel weer ergens in het begin van de tekst staan. Zie regel 11 en 12.
(Antwoord D: Ben)
3. Wat past het best op plaats 1? Om daar achter te komen, vullen we alle antwoorden in. Er staat 'zingen', dat is meervoud. Antwoord B en D passen dus niet, want daar staat één persoon genoemd, enkelvoud dus. 'Hierop zingen Quincy Jones' is geen goede zin. Antwoord A en C blijven over. Denk na, **begrijp je wat je leest? (strategie 2)**. Wat is begrijpelijk en logisch in de zin? Antwoord C (alle mensen mee) past wel in de zin, maar het klinkt niet zo logisch als antwoord A: vele bekende Amerikaanse artiesten.
(Antwoord A: vele bekende Amerikaanse artiesten)
4. Waarom schreef Michael Jackson het nummer 'We are the world'? Het antwoord staat in de tekst, maar er worden geen regelnummers genoemd. Dus we moeten even **zoekend lezen** naar 'We are the world'. Dat zie je staan in regel 21. En het juiste antwoord staat erbij. Michael wilde Ethiopië helpen waar zo'n hongersnood was.
(Antwoord C: Om geld bij elkaar te krijgen voor Ethiopië.)
5. Wat is het bijzondere aan de 'moonwalk'? Lees regel 28 en 29. Lees even verder, daar wordt het uitgelegd (**strategie 3, Woorden leren uit het verhaal**). Als je nu naar de antwoorden kijkt, weet je het wel: antwoord B is goed. Waarom is A niet goed? Daar staat niet bij wat er zo bijzonder is aan die dans. Dat werd nou juist gevraagd. In antwoord B staat wel wat het bijzondere is.
(Antwoord B: Het lijkt alsof hij in de lucht loopt.)
6. Waar gingen de geruchten en roddels over Michael Jackson vooral over? We gaan **zoekend lezen**. Waar zou het staan? ... Vast onder het **kopje** 'Geruchten en roddels' (regel 32). In regel 38 staat dat veel roddels over zijn uiterlijk gingen. Antwoord B, C en D zijn duidelijk allemaal fout. Antwoord A is het juiste antwoord.
(Antwoord A: over zijn uiterlijk)

7. Wat is het **verband tussen** het eerste en tweede deel van de zin? Lees regel 34 en 35. Dat is een moeilijke zin. Als je de zin niet begrijpt, lees je hem nog eens langzaam en denk je goed na: wat staat hier eigenlijk (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**)? ... Hij wilde liever geen interviews geven en daardoor gingen de mensen nog meer roddelen. 'Daardoor' is een **signaalwoord**. Het geeft meestal aan dat er een **reden** komt of een **oorzaak**. Bekijk nu de antwoorden. Bij deze vraag probeer je de antwoorden één voor één uit. Antwoord C en D vallen af. In antwoord A en B gaat het over oorzaak en **gevolg**. Maar welke van de twee is nu goed? Begint de zin met een oorzaak of met een gevolg? 'Hij was schuchter en gaf met tegenzin interviews', dat is de oorzaak van het geroddel en niet andersom. Dus antwoord A.

(Antwoord A: In het eerste deel staat een oorzaak, in het tweede deel een gevolg.)

8. Wat volgt er na het woord 'hoewel'? 'Hoewel' is een **signaalwoord**. Een signaalwoord geeft je een signaal dat er iets gaat komen. Wat komt er meestal na het woord 'hoewel'? Welke van de antwoorden past? Is er sprake van een **opsomming**? Nee. Van een **tegenstelling**? Ja! Voor de zekerheid kijken we nog even naar antwoord C en D. Die zijn fout, want er is geen sprake van een **voorwaarde** en ook niet van een **conclusie**. Dus het is inderdaad antwoord B: Michael Jackson zegt dat hij maar twee neuscorrecties heeft gehad en in een boek over hem is sprake van vier neuscorrecties. Dat is **in tegenspraak met elkaar**. Dat is dus antwoord B. Kennen jullie het woord 'voorwaarde'? Dat zie je vaak bij zinnen waar het woord 'als' in staat: 'Ik kom, als het mooi weer is'. Dat kun je ook anders zeggen: 'Ik kom, onder voorwaarde dat het mooi weer is'.

(Antwoord B: een tegenstelling)

9. Wat bedoelt de schrijver met 'de zwarte gemeenschap'? Als je die woorden niet kent, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden leren uit de tekst**). We lezen de zin waar het woord in staat (regel 41 t/m 44). Dat is een lastige zin. Wat staat daar eigenlijk? Er staat in die zin steeds het **verwijswoord** 'hij'. Wie is dat? Wie krijgt een steeds lichtere huidskleur? Michael Jackson. En welke geruchten deden toen de ronde? Wat zeiden de mensen? Dat hij zich schaamde omdat hij zwart was. Die zwarte gemeenschap, wie zijn dat dan? Welk antwoord is dan het meest logisch?

(Antwoord D: mensen met een donkere huidskleur)

Let op het **tussenkopje: Vragen 10 t/m 16 gaan over tekst 2 'Elvis Presley'** (r. 51 t/m 88).

10. Wat betekent 'religieus'? Als je de betekenis van het woord 'religieus' kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als je het niet weet, kun je kijken of je een bekend stukje ziet in het woord. In het woord 'religieus' zie ik het woord 'religie'. Hier kun je je **voorkennis gebruiken (strategie 1)**. Je kent het woord 'religie' vast wel en dan kun je nu het goede antwoord vinden. Anders moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees een stukje verder. In regel 57 t/m 60 kun je lezen dat Elvis in de kerkgemeenschap kwam en daar gospelsongs zong. Antwoord B past daar heel goed bij.

(Antwoord B: godsdienstig)

11. Waar verwijst het woord 'dat' in regel 56 naar? 'Dat' is een **verwijswoord**. Meestal moet je dan **terug lezen** in de tekst, soms ook **vooruit**. We lezen de zin ervóór. 'De familie Presley was arm ... zeer religieus'. Wat wordt er nu bedoeld met 'dat'? Bekijk de antwoorden, antwoord D past het best.

(Antwoord D: Uit een arme, religieuze familie komen.)

12. Waarom was de winkel een toeristische trekpleister? **Lees** de zin nog eens langzaam, **nauwkeurig**. Lees ook de zin ervóór. Bekijk de antwoorden. Antwoord B kan zeker niet. D kan ook niet, er staat nergens dat die winkel de beste muziekwinkel was. A en C blijven over. A is ook niet goed want er staat nergens dat Elvis ál zijn gitaren in die winkel kocht. Dus is het antwoord C.

(Antwoord C: Omdat Elvis' eerste gitaar daar gekocht is.)

13. Waar verwijst het woord 'ze' naar in regel 73? 'Ze' is een **verwijswoord**. Bij een verwijswoord moet je meestal een stukje **terug lezen**. Maar als je dat hier doet, kom je niet veel verder. Dan gaan we maar een stukje **verder lezen**. Een heel stuk verderop staat dat de platenmaatschappij iemand zoekt. Antwoord C is dus het goede antwoord. Het kan dus bij een verwijswoord ook voorkomen dat je een stukje verder moet lezen om erachter te komen waar het woord naar verwijst.

(Antwoord C: de mensen van de platenmaatschappij)

14. Wat past het best op plaats 2? Nu moet je **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)** toepassen: de antwoorden uitproberen en je dan afvragen of er een goede zin staat, die begrijpelijk is. De antwoorden A, B en C passen niet bij het tweede deel van de zin, antwoord D wel. Acteertalent is misschien een onbekend woord maar je kunt het in stukjes hakken: 'acteer' en 'talent'. Dan weet je misschien al wat het betekent: talent om te acteren; goed kunnen acteren in een film. 'Beschikken over' is 'hebben'.

(Antwoord D: beschikte over acteertalent)

15. Welk verband zie je in deze zin? Lees de zin langzaam en **nauwkeurig** en denk na of je hem goed begrijpt (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Zie je nu het **verband**, de **relatie** tussen het eerste deel van de zin en het tweede deel? Lees de antwoorden. Antwoord A, zie je een **middel** en een **doel**? Nee. Antwoord D is ook niet goed, want er is in de zin geen sprake van een voorbeeld. Antwoord B en C, zie je een **oorzaak** en een **gevolg**? Ja, maar waar staat de oorzaak en waar staat het gevolg? Het **signaalwoord** 'door' kan je helpen. Als je het woord 'door' ziet staan, volgt er vaak een **reden** of een oorzaak. 'Door ongezonde leefgewoontes' is dus een oorzaak en het gevolg was dat hij overleed. Dus antwoord C is juist.

(Antwoord: C: Het tweede deel van de zin is een gevolg, het eerste deel de oorzaak.)

16. Wat doet de schrijver in het tweede deel van deze zin? Lees de zin en bekijk de antwoorden. Geeft de schrijver een **samenvatting**? Nee. Maakt hij een **vergelijking**? Ook niet. Geeft hij een **opsomming**? Ja, hij noemt op wat er allemaal naast het huis van Elvis staat. Antwoord D zou misschien ook kunnen (**voorbeeld geven**). Je zou kunnen denken dat hij een paar voorbeelden geeft en dat er nog veel meer gebouwen naast zijn huis staan, maar waarschijnlijk heeft hij alles wel genoemd. Er staat in de tekst ook nergens 'o.a.' of 'bijvoorbeeld'. Dat zijn de **signaalwoorden** die vaak bij voorbeelden staan. Antwoord D valt dus ook af. Blijft over antwoord C.

(Antwoord C: Hij geeft een opsomming.)

Let op het **tussenkopje: Vragen 17 t/m 24 gaan over tekst 3 'Wolfgang Amadeus Mozart'** (r. 89 t/m 123).

17. Wat is niet waar volgens de tekst? Als je de tekst goed gelezen en onthouden hebt, kun je het goede antwoord misschien meteen vinden. Als je het niet meer zo goed weet, ga je **zoekend lezen** in de tekst. We bekijken de antwoorden die we al weten. Antwoord B (Mozart reisde veel) is waar, dat stond in de tekst (regel 95 en en 102). Antwoord C (Hij schreef al muziekstukken toen hij vijf jaar was) is ook waar (regel 93). Antwoord A en D moeten we opzoeken in de tekst. We **kijken** de tekst **globaal door**. Jaartallen zijn op die manier meestal snel te vinden. In regel 92 staat dat hij in 1756 in Oostenrijk geboren is. Antwoord D is dus ook waar. Blijft over antwoord A. We zoeken voor de zekerheid even in de tekst naar het jaartal dat bij A genoemd staat: 1763. Toen ging hij op reis, maar pas in 1766 was hij in Nederland, in Den Haag (zie regel 96). Antwoord A klopt niet en is dus het juiste antwoord.

(Antwoord A: Mozart was in 1763 in Nederland.)

18. Wat past het best op plaats 3? Nu moet je **strategie 2 (Begrijp ik wat ik lees?)** toepassen: de antwoorden uitproberen en je dan afvragen of er een goede zin staat, die begrijpelijk is. De antwoorden A, C en D passen niet bij het tweede deel van de zin, antwoord B wel.

(Antwoord B: allebei ernstig ziek)

19. Wat betekent het woord 'onbezoldigd' in regel 101? Als je het woord 'onbezoldigd' kent, kun je meteen het goede antwoord omcirkelen. Als je het woord niet kent, moet je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). We gaan een stukje **verder lezen**, want er begint een nieuwe alinea, dus **terug lezen** lijkt niet zo handig in dit geval. In regel 101-102 staat: Hij verdiende daar niets mee. Dat zou het wel eens kunnen zijn, want dat antwoord staat bij B: Dat je geen salaris krijgt. Ook al weet je het niet zeker, dat lijkt wel het meest logische antwoord. Het past het beste bij wat er in de tekst staat.

(Antwoord B: Dat je geen salaris krijgt.)

20. Wat is een 'opera' of 'operette'? Als je die woorden kent, kun je het goede antwoord meteen invullen. Als je de woorden niet kent, of niet precies, dan kun je **strategie 3** toepassen (**Woorden leren uit de tekst**). Lees een **stukje terug** of een **stukje verder**. Een zin terug staat het uitgelegd. Antwoord B is dus het goede antwoord.

(Antwoord B: Een toneelstuk waarbij gezongen wordt.)

21. Wat betekent 'Het ging hem voor de wind'? Dat is een **uitdrukking**. Het gaat hier niet echt om wind die je bijvoorbeeld op zee moet hebben om te zeilen, maar dit is **beeldspraak** of **figuurlijk taalgebruik**. Als je de uitdrukking niet kent, kun je **strategie 3** proberen (**Woorden en uitdrukkingen leren uit de tekst**). Je **leest** een stukje **terug** en een stukje **verder**. In dezelfde zin staat dat hij succes had met de zangspelen. Dat is iets positiefs. Maar de uitdrukking wordt niet echt duidelijk uitgelegd. Laten we dan maar eens naar de antwoorden kijken. Welke zijn zeker fout? B is negatief, en dat klopt niet met het succes. C is zeker fout. Dan blijven A en D over, die passen allebei wel. Nu moet je kiezen. Als je het niet weet, moet je raden. Het is antwoord D. Dat kun je alleen maar weten als je de uitdrukking kent.

(Antwoord: D: Het ging heel goed met hem.)

22. Wat zegt het woord 'ondanks' je? 'Ondanks' is een **signaalwoord**. Signaalwoorden vertellen je dat er iets gaat komen. Wat vertelt het signaalwoord 'ondanks' je? Lees regel 117 en 118 en lees de antwoorden door. Zie je in de zin een **tegenstelling**, een **opsomming**, een **voorbeeld** of een **oorzaak**? Het antwoord is A: een tegenstelling. Mozart had veel succes, maar hij had ook zijn hele leven geldzorgen. Dat is met elkaar in tegenpraak.

(Antwoord A: Er volgt een tegenstelling.)

23. Wat is de **hoofdgedachte** van dit stukje? Lees regel 117 t/m 121. Wat is de **hoofdgedachte (strategie 6)**? Wat is het belangrijkste van dat stukje? Het gaat vooral over de geldzorgen van Mozart. Welk antwoord past daarbij? A valt af want dat gaat niet over geldzorgen. B, C en D zouden allemaal wel kunnen, maar één ervan is toch de beste hoofdgedachte. Dat is C, want daar wordt Mozart erbij genoemd, want het gaat over hem. Bij B en D wordt hij niet genoemd, dus die antwoorden zijn minder volledig.

(Antwoord C: Mozart kwam bijna zijn hele leven geld tekort.)

24. Wat betekent een 'een mager salaris'? Ook al ken je de uitdrukking niet, je kunt wel nagaan wat het betekent door logisch na te denken en door in de tekst een stukje terug te lezen of verder (**strategie 3, Woorden en uitdrukkingen leren uit de tekst**). Een mager salaris is natuurlijk het **tegenovergestelde** van een dik salaris. Antwoord A en B kloppen dus niet. Antwoord C kan ook niet, want een salaris kan niet dun zijn. Antwoord D blijft dus over: een laag salaris. 'Een mager salaris' is **figuurlijk taalgebruik**, of **beeldspraak**, want een salaris kan zelf niet mager of dik zijn. Maar de schrijver gebruikt dit woord om het verhaal beeldender te maken. Een 'mager salaris' klinkt veel dramatischer dan gewoon 'een laag salaris'.

(Antwoord D: een laag salaris)

Let op het **tussenkopje**: De volgende vraag heeft betrekking op alle drie de teksten.

25. Wat hebben de **hoofdpersonen** in de drie teksten **met elkaar gemeen**? Dat zou je uit je hoofd moeten kunnen beantwoorden. Bekijk de antwoorden. Van antwoord A: Dat ze alle drie tot de absolute wereldtop behoren' kun je bedenken dat het goed is. Kijk nu voor de zekerheid nog even de andere antwoorden door. Mozart was geen zanger, dus B valt af. Over gelovige gezinnen werd alleen bij Elvis gesproken, waardoor C afvalt en dat ze beroemd werden door de opvoeding van vader en moeder staat ook nergens vermeld.

(Antwoord A: Ze behoren met hun muziek tot de absolute wereldtop.)

Benodigdheden

Tekst *Helden en verraders* met vragen (kopieerbladen voor de kinderen). Kopieer het verhaal los van de vragen zodat de kinderen hun blad niet steeds hoeven om te draaien bij het invullen.

1. Start

Jullie gaan vandaag een toets maken voor begrijpend lezen. De toets telt mee voor het derde rapport. Jullie gaan een tekst lezen en daarna vragen beantwoorden. Je hebt hiervoor een uur de tijd.

2. Zelfstandig de tekst lezen en vragen beantwoorden (60 min.)

De kinderen zitten zo dat ze niet bij elkaar af kunnen kijken. Instructie: *Wat moet je doen als je een moeilijk stukje tegenkomt? ... Ja, het stukje wat langzamer lezen (strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?). Als dat niet helpt, lees je gewoon verder, want je moet er ook weer niet te lang over doen.*

Vervolgens deelt u de tekst uit. Vraag: *Wat doe je altijd eerst als je een onbekende tekst voor je krijgt? ... Je gebruikt strategie 0 (Voorspellen) en strategie 1 (Voorkennis activeren: Dit doet me denken aan ...).*

De kinderen lezen de tekst stil.

Wie klaar is met lezen, mag beginnen met het beantwoorden van de vragen.

Wie klaar is, levert de toets in en gaat stil voor zichzelf werken. Als blijkt dat de meeste kinderen na een uur nog niet klaar zijn, kunt u hen nog wat extra tijd geven.

Op een later tijdstip kijkt u de vragen na.

Antwoorden

1. C	10. B	19. D
2. B	11. D	20. D
3. C	12. A	21. D
4. B	13. D	22. A
5. C	14. C	
6. D	15. B	
7. C	16. A	
8. A	17. C	
9. B	18. A	

Beoordeling

U kunt de volgende beoordeling geven:

0, 1 en 2 fouten	= heel goed
3, 4 en 5 fouten	= goed
6, 7 en 8 fouten	= voldoende
9, 10 en 11 fouten	= onvoldoende
12 fouten of meer	= zeer zwak

Als u cijfers wilt geven, kunt u de volgende score hanteren:

0 fout	= 10	7 en 8 fouten	= 6
1 en 2 fouten	= 9	9 en 10 fouten	= 5
3 en 4 fouten	= 8	11 en 12 fouten	= 4
5 en 6 fouten	= 7	meer dan 12 fouten	= 3

Als u een uitzonderlijk sterke of zwakke groep (of school) heeft, kunt u de norm wat verhogen of verlagen. Spreek wel af met de rest van het schoolteam om dit in elke groep op dezelfde wijze te doen.

Als u de toetsen heeft nagekeken, bespreekt u eventueel de antwoorden en de oplossingsmethoden aan de hand van de volgende uitleg. Dit kunt u klassikaal doen of alleen met de zwakste leerlingen.

3. Nabespreking van begrijpend leestoets 3

Leesbegrippen

Bij de nabespreking leren en herhalen de kinderen een aantal leesbegrippen zoals: globaal lezen, voorspellen, voorkennis gebruiken, titel, hoofdgedachte bepalen, gesproken tekst, directe rede, aanhalingstekens, alinea, personage, hoofdpersoon, vertelperspectief, letterlijk en figuurlijk taalgebruik, beeldend, tussenkopje, nauwkeurig lezen, verwijswoord, auteur, terug lezen, verder lezen, zoekend lezen, bijvoeglijk naamwoord, verband tussen zinsdelen, oorzaak, samenvatting, tegenstelling, signaalwoord, gezegde, vaste uitdrukking, soort verhaal, synoniem, historisch verhaal, komisch verhaal, realistisch verhaal, romantisch verhaal, bewering, moraal.

Hebben jullie eerst de tekst en de vragen even **globaal doorgekeken** of ben je meteen begonnen met lezen? Hebben jullie voordat je begon **strategie 0 (Voorspellen)** en **strategie 1 (Voorkennis gebruiken: Dit doet me denken aan ...)** toegepast? Kun je al zien wat voor soort tekst dit is?

1. Wat zou een andere passende **titel** kunnen zijn? Om deze vraag te beantwoorden moet je de tekst helemaal hebben gelezen. Welke strategie zou je hiervoor kunnen gebruiken? **Strategie 6 (Hoofdgedachte bepalen)**, want als je de **hoofdgedachte** bepaalt, weet je wat het belangrijkste in de tekst is. Zouden 'Verhuizen naar Amsterdam' of 'Jaloerse klikspaan' bij deze tekst passen? Ze hebben in elk geval iets met de tekst te maken, maar als titel zouden ze te weinig over het hele verhaal zeggen. Zou 'Even geen grote mond' boven de tekst kunnen? Dat zou wel kunnen, want dat slaat op Felix in het verhaal. En 'Naar de middelbare school'? Deze titel heeft niet echt wat met het verhaal te maken. Het komt er wel in voor, maar is niet zo belangrijk dat het in de titel vermeld moet worden. Welk antwoord is dan juist?
(Antwoord C: Even geen grote mond)
2. In hoeveel alinea's komt in deze tekst geen **gesproken tekst** voor? We noemen dat ook wel **directe rede**. Je kunt aan de **aanhalingstekens** zien waar er sprake is van gesproken tekst. Kijk de tekst **globaal** door en let op waar je aanhalingstekens ziet. In hoeveel **alinea's** komen geen aanhalingstekens voor met gesproken tekst? ... Dat is alleen in de eerste twee alinea's het geval.
(Antwoord B: twee)
3. Wie is de hoofdpersoon in dit verhaal en waarom? Voor deze vraag is het belangrijk dat je weet wat een **personage** tot het **hoofdpersoon** maakt. Een hoofdpersoon is een belangrijk personage, maar daarvan zijn er in dit verhaal meerderen. Het is degene om wie het verhaal draait, maar dat is niet altijd even makkelijk te bepalen. Hoe kom je daaruit? Heeft iemand een idee? Het **perspectief** (of het **vertelperspectief**) is heel belangrijk in dit geval, wie kan uitleggen wat dat is? Het perspectief zegt iets over vanuit wie het verhaal wordt verteld. Door welke ogen maakt de lezer het verhaal mee? Als een verhaal verteld wordt vanuit een personage kun je er meestal vanuit gaan dat dat de hoofdpersoon is. Wie is dat in dit geval en welk antwoord is dan juist?
(Antwoord C: Felix, omdat hij degene is vanuit wie het verhaal wordt verteld.)
4. Welk woord past het best op plaats 1? We proberen alle antwoorden in te passen in de zin. Er moet dan een logisch, begrijpelijk stukje uit komen (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Welk woord past het beste op plaats 1? Wat gebeurt er op dat moment? Tim en Arne pesten Loek met zijn gestotter. Hoe zou Tim dan op zijn horloge kijken? ... Overdreven, want hij wil laten zien dat hij zich eraan ergert dat Loek niet uit zijn woorden komt; het duurt hem te lang. Hier kun je ook je eigen **voorkennis gebruiken (strategie 1)**, want je hebt vast wel eens kinderen gezien die andere kinderen pesten of belachelijk maken.
(Antwoord B: overdreven)
5. In welke regel staat **figuurlijk taalgebruik**? Wat is figuurlijk taalgebruik? ... Figuurlijk taalgebruik is taalgebruik dat je niet **letterlijk** kunt nemen. Schrijvers gebruiken vaak figuurlijke uitdrukkingen om het verhaal **beeldend** te maken. Waar kom je dat tegen? ... In regel 32 staat: hij voelt alle ogen in zijn rug prikken. Kunnen ogen prikken? ... Nee, dat zou dus goed kunnen zijn. Voor de zekerheid kijken we nog even naar het laatste antwoord. Nee, het blijft bij antwoord C.
(Antwoord C: regel 32)

6. Boven welke **alinea** zou het **tussenkopje** 'Verraad' het best passen? Kijk voor deze vraag naar de vier alinea's waar je tussen kunt kiezen. Wanneer merk je als lezer dat Kay boos is op Felix, dat er iets niet in orde is? Is dat in de eerste twee alinea's? Nee hè, daar weet je als lezer nog niet zoveel. Is het dan in alinea 5 als Felix en Loek op de gang staan te praten? Nee, dan is het ook nog niet duidelijk. Pas als Felix naar buiten gaat en daar een boze Kay treft, merk je dat er iets niet klopt. Kay noemt Felix ook een verrader. Wat is dan het goede antwoord?
- (Antwoord D: boven alinea 6)
7. Wie is Felix' beste vriend? Voor deze vraag kijk je naar de **personages**. In het verhaal komen veel personages voor. Wie van de personages zijn vrienden van Felix? Arne, Tim en Kay zijn zijn vrienden, maar wie is dan zijn beste vriend? Hoe kom je daar achter? Met wie heeft Felix in het verhaal de beste band? ... Als je het verhaal **nauwkeurig gelezen** hebt, weet je het misschien wel. Het staat **letterlijk** in de tekst! In regel 32 staat: Felix' beste vriend Kay.
- (Antwoord C: Kay)
8. Naar wie verwijst het woord 'hij' in regel 33? 'Hij' is een **verwijswoord**. Een verwijswoord verwijst meestal naar iets wat eerder is genoemd. Lees de zin bij regel 33 goed. Waar verwijst 'hij' naar? ... Veel kinderen zullen hier denken dat het juiste antwoord Felix is want die staat in die zin genoemd. Maar je moet hier nog een stukje verder teruggaan. Je moet het stukje ervoor **nauwkeurig lezen** en je afvragen wat daar eigenlijk staat ... (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Het is Kay die fluistert: Held! Dus A is het juiste antwoord.
- (Antwoord A: Kay)
9. Welke woorden had de **auteur** ook kunnen gebruiken in plaats van 'verbijsterd'? Als je het woord kent, kun je het goede antwoord meteen omcirkelen. Anders kun je **strategie 3** proberen: **Woorden leren uit het verhaal**. Je **leest** dan een stukje **terug** en een stukje **verder**. Wat is er gebeurd in de vorige **alinea**? Kay werd boos op Felix, maar het is Felix nog niet duidelijk waarom. Hoe zou hij dan kijken? Kijkt hij dan heel erg verontwaardigd? Het zou kunnen in deze situatie, maar dat is ook een beetje negatief en dat is Felix op dat moment niet. Is hij dan heel erg verbaasd? Ja, dat zou goed kunnen. Verdrietig en opgelucht (antwoord C en D) passen niet echt goed in de zin. Antwoord B past het best. Dat past ook goed bij de zin *erná*: Hij snapt Kay's reactie niet.
- (Antwoord B: heel erg verbaasd)
10. Wat houdt het zomervakantieplan in dat Felix had bedacht? Als je het niet meer weet, dan kun je **zoekend lezen** in de tekst. Het staat in de zevende **alinea**. Daarna staat uitgelegd wat het zomervakantieplan inhoudt, in regel 71 t/m 73. Het juiste antwoord is dus B.
- (Antwoord B: Loek wegpesten.)
11. Welk woord past het beste op plaats 2? Weet je uit je eigen ervaring (**strategie 1, Voorkennis gebruiken**) welk **bijvoeglijk naamwoord** er vaak voor 'schapen' gezet wordt? Een woord dat ook goed bij de rest van het verhaal zou passen? Als je het niet weet, probeer dan logisch na te denken. Probeer uit de tekst af te leiden wat je het beste op die plaats kunt zetten. Is dat 'wollige'? Nee, dat zou raar zijn. 'Slome' dan? Nee, dat heeft ook niet echt wat met de tekst te maken. 'Geïrriteerde schaapjes' zou dan kunnen? 'Geïrriteerde' is ook niet een woord dat bij 'schaapjes' past. 'Makke' blijft over. Zou dat kunnen: 'makke schaapjes'? Wat betekent 'makke'? Makke betekent volgzaam en dat klopt wel, want de jongens lopen achter de juf aan. Er bestaat ook een gezegde: Er gaan veel makke schapen in een hok. Wat zou dat betekenen? ...
- (Antwoord D: makke)
12. Wat is het **verband tussen** het eerste en tweede deel van de zin? We bekijken de antwoorden. Antwoord A zou kunnen maar voor de zekerheid lezen we de rest van de antwoorden ook even. Nee, er is geen sprake van een **oorzaak** (B), een **samenvatting** (C) of een **tegenstelling** (D). Dat betekent dat antwoord A goed is. Welk woord in de zin vertelt je dat er twee dingen tegelijk gebeuren? ... Dat is het woord 'terwijl'. 'Terwijl' is een **signaalwoord**. Als je dat woord ziet, weet je meteen dat er twee dingen tegelijk gebeuren.
- (Antwoord A: Het eerste en het tweede deel van de zin gebeuren tegelijkertijd.)
13. Uit welk stukje blijkt het best waarom Kay boos is op Felix? Kay is bijna het hele verhaal boos op Felix, maar waar in de tekst kom je er als lezer achter waarom dat zo is? Is het het eerste antwoord waarin Kay Felix met rollende ogen een held noemt? Nee, als lezer weet je nog niet wat er precies achter zit. Is het dan antwoord B? Je leest dat Kay heel boos is, maar weet niet waarom. Dat zal het goede antwoord dus ook niet zijn. Antwoord C dan? Daar staat wel dat Kay boos is over het wegpestenplan, maar ook niet waarom. Antwoord D

blijft over. Daar legt Kay aan Felix uit waarom hij boos is, dat moet het goede antwoord dus wel zijn!
(Antwoord D: "“Nee, ik ... na te doen.” (r. 136 t/m 138))

14. In welke regel(s) komt een **gezegde** voor? Voor deze vraag moeten we nagaan wat een gezegde ook alweer is. Wie kan dat uitleggen? Een gezegde is een **vaste uitdrukking** die bij veel mensen bekend is. Het is een soort wijsheid die bij bepaalde situaties past. Laten we de antwoorden eens bekijken. Komt er een gezegde voor in regels 4-5? Hij wordt al zenuwachtig als hij eraan denkt, is geen gezegde. Nee dus. In regel 102 dan? Nee hè? Regels 144-145: Een grote mond, maar een klein hartje. Ja hoor, daar hebben we een gezegde. Wie weet wat het betekent? Het betekent dat iemand die een grote mond heeft, vaak van binnen heel onzeker is. We kijken voor de zekerheid nog even naar het laatste antwoord. Daar staat ook geen gezegde in. Het juiste antwoord is dus C.

(Antwoord C: regels 144-145)

15. Welk **personage** is waarschijnlijk het gelukkigst aan het einde van het verhaal? Dit is een lastige vraag, want helemaal zeker kun je het nooit weten. We gaan kijken wat het meest logisch is. Is juf Lisa het gelukkigst? Zij is blij dat de problemen zijn opgelost, maar of het echt zo'n fijne dag voor haar was ... Is het Loek dan misschien? Loek werd gepest en is nu door dezelfde jongens die hem pestten uitgenodigd om te gaan skateboarden. Dat is een hele verandering waar Loek wel erg blij van zou kunnen worden. Is Felix heel gelukkig aan het einde van het verhaal? Hij is blij dat het weer goed is tussen hem en Kay, maar ook voor hem was het geen topdag. Dat geldt voor Kay eigenlijk ook. Loek is degene die in het verhaal waarschijnlijk aan het eind van de dag het gelukkigst is...

(Antwoord B: Loek)

16. Welk stukje vat de tekst het beste samen? Met andere woorden: wat is de beste **samenvatting**? Bekijk de antwoorden, welk antwoord sluit het beste aan? Antwoord A lijkt wel te kloppen, maar laten we voor de zekerheid de andere antwoorden nog even bekijken. Antwoord B klopt wel met de tekst, maar dat is toch niet het belangrijkste thema van het verhaal. Antwoord C klopt wel, maar een belangrijk deel van het verhaal wordt niet genoemd, namelijk dat Felix Loek eerst zelf ook pestte. Antwoord D is zeker niet goed want daar staat dat Kay vindt dat Felix moet doorgaan met pesten. In het verhaal staat juist dat Kay het helemaal niet eens was met het wegpestplan van Felix. Antwoord A is dus het beste.

(Antwoord A: Felix verdedigt Loek, maar zijn vrienden vinden Felix een verrader omdat hij Loek eerst zelf wilde wegpesten.)

17. Wat voor **soort verhaal** is dit? We bekijken de antwoorden. Antwoord A is een **historisch verhaal**. 'Historie' is een **synoniem** voor 'geschiedenis'. Een historisch verhaal is dus een verhaal over heel vroeger. Dit verhaal speelt zich niet lang geleden af want ze gaan bijvoorbeeld skateboarden. Is het een **komisch verhaal**; valt er veel te lachen? Nee, dus B valt af. Is het een **realistisch verhaal**? Wat betekent realistisch? ... Dat het echt voor kan komen. Zou het verhaal echt gebeurd kunnen zijn? Ja, het zou zomaar kunnen gebeuren, ook hier op school. Antwoord C kan dus goed zijn. En is het een **romantisch verhaal**? ... Nee, het gaat niet over de liefde. Antwoord D is dus goed.

(Antwoord C: een realistisch verhaal)

18. Wie heeft wie verraden in het verhaal? Wat betekent dat eigenlijk precies: als je iemand verradt? ... Dat je bij een ander gaat klikken als hij iets verkeerd gedaan heeft. Of dat je een belangrijk geheim van iemand doorvertelt aan de vijand. We bekijken de antwoorden. A: Heeft Kay Felix verraden? Waar zou je dat uit op kunnen maken? In regel 79 vraagt Arne aan Felix of hij weet wat Kay aan het doen is en gelijk daarna komt juffrouw Lisa uit school lopen en wil met hen praten. Ze weet van het plan om Loek weg te pesten. Dus Kay heeft geklikt over het wegpestplan van Felix. Dat antwoord kan dus goed zijn. We bekijken de andere antwoorden nog even. Heeft Felix juf Lisa verraden (B)? Dat staat nergens. En heeft Loek Felix verraden (C)? Nee, want Loek wist niets van het pestplan. Ook staat er nergens dat Arne Tim heeft verraden (D). Zij hebben geen ruzie. Het juiste antwoord is dus A. Wat vinden jullie van Kay? ... En van Felix? ...

(Antwoord A: Kay heeft Felix verraden.)

19. Welke **bewering** is waar volgens het verhaal? Om dit antwoord te weten moet je **nauwkeurig** hebben gelezen. Als je het moeilijk vindt om het juiste antwoord te vinden moet je nog een keer **zoekend lezen**. We kunnen de antwoorden één voor één bekijken. A: Kay was er niet voor om Loek weg te pesten, maar hij was niet bevriend met hem. B: Loek is wel verlegen, maar hij is niet onaangepast. C: Trok juf Lisa Loek voor? Nee, niet echt, maar ze nam het wel voor hem op. Antwoord D is goed. Waarom denken jullie? ... In regel 41 be-

dankt Loek Felix dat hij het voor hem opnam in de klas. En ook aan het eind van het verhaal is Loek blij, hij lacht (regel 147 en 148).

(Antwoord D: Loek is blij dat Felix het voor hem opneemt.)

20. Zoek de laatste zin. Wat je hier ziet, is een kort verhaaltje, maar alle zinnen staan door elkaar. We moeten er een begrijpelijk verhaaltje van maken (**strategie 2, Begrijp ik wat ik lees?**). Je moet eigenlijk het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan dus eerst op zoek naar de beginzin. We zoeken de zin waarin wordt verteld om wie en wat het gaat. In zin A weet je nog niet wie 'hij' is. Dus dat is geen goede beginzin. In zin B staan **verwijswoorden** zoals 'het' en 'zo'n'. Die verwijzen naar iets dat in een eerdere zin al genoemd is. D is ook geen goede beginzin, vanwege het woord 'maar'. En C? Daarin wordt duidelijk om wie het gaat en wat er aan de hand is. Dat is dus een goede beginzin. Maar hoe gaat het verhaaltje verder? Het verhaal begint met antwoord C. Wat past daar achter? ... Alleen antwoord A past hier goed. Daarachter past alleen E, dan B en op het eind D.

(Antwoord D: Maar de klas moest ook aan Loek wennen.)

21. Zoek de laatste zin. Je moet hier ook weer het hele verhaaltje in de goede volgorde zetten om bij de laatste zin te komen. We gaan dus eerst weer op zoek naar de beginzin. Dat kan alleen maar zin E zijn: Felix en zijn vrienden hadden een plan bedacht. Waarom zijn die andere zinnen geen goede beginzinnen? ... Er staan allemaal onduidelijke **verwijswoorden** en **signaalwoorden** in die naar vorige zinnen verwijzen. Achter E past B, want daar staat om wat voor plan het ging. Daarachter kan alleen maar A, vervolgens C en op het eind D. De laatste zin is dus zin D.

(Antwoord D: Daarom is hij nu heel aardig voor Loek.)

22. Wat is de **moraal** van dit verhaal? Wat kun je ervan leren? Hiervoor kun je **strategie 6** gebruiken. Probeer de **hoofdgedachte** eens te bepalen. We bekijken de antwoorden. Welk antwoord komt dan het dichtst in de buurt? ... Alle antwoorden zijn waar, maar wat is de beste moraal bij dit verhaal? ... Dat is toch antwoord A. Pas toen Felix bedacht dat hij zelf straks ook naar een vreemde school moest, begreep hij hoe Loek zich moest voelen en nam hij het voor Loek op. Hij kon zich ineens voorstellen hoe Loek zich gevoeld moet hebben. Dat is de belangrijkste boodschap van dit verhaal.

(Antwoord A: Als je je inleeft in een ander, weet je pas hoe die zich voelt.)

